

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 187 (XXXI) — Nr. 858

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Joi, 24 octombrie 2019

SUMAR

<u>Nr.</u>	<u>Pagina</u>
ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE	
Decizia nr. 31 din 24 iunie 2019 (Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept).....	2-16

ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

COMPLETUL PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT

DECIZIA Nr. 31

din 24 iunie 2019

Dosar nr. 847/1/2019

Judecător Iulia Cristina Tarcea — președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție — președintele completului

Judecător Eugenia Pușcașiu — pentru președintele Secției I civile

Judecător Eugenia Voicheci — președintele Secției a II-a civile

Judecător Ionel Barbă — pentru președintele Secției de contencios administrativ și fiscal

Judecător Daniel Grădinaru — președintele Secției penale

Nina Ecaterina Grigoraș — judecător la Secția I civilă

Simona Gina Pietreanu — judecător la Secția I civilă

Alina Iuliana Țuca — judecător la Secția I civilă

Andreia Liana Constanda — judecător la Secția I civilă

Lavinia Dascălu — judecător la Secția I civilă

Iulia Petronela Nițu — judecător la Secția a II-a civilă

Roxana Popa — judecător la Secția a II-a civilă

Minodora Condoiu — judecător la Secția a II-a civilă

Marian Budă — judecător la Secția a II-a civilă

Mărioara Isailă — judecător la Secția a II-a civilă

Florentina Dinu — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Mariana Constantinescu — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Veronica Năstasie — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Carmen Maria Ilie — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Emilia Claudia Vișoiu — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Leontina Șerban — judecător la Secția penală

Lucia Tatiana Rog — judecător la Secția penală

Dan Andrei Enescu — judecător la Secția penală

Simona Elena Cîrnaru — judecător la Secția penală

Florentina Dragomir — judecător la Secția penală

Ședința este prezidată de doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

La ședința de judecată participă doamna Ileana Peligrad, magistrat-asistent, desemnată în conformitate cu dispozițiile art. 27⁶ din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a luat în examinare sesizarea formulată de Curtea de Apel București — Secția a IV-a civilă în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „În interpretarea art. 308 din Codul de procedură civilă adoptat prin Legea nr. 134/2010, coroborat cu art. 549¹ din Codul de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010, competența de a cerceta falsul aparține instanței civile sau instanței penale?”.

După prezentarea referatului cauzei de către magistratul-asistent, constatând că nu sunt chestiuni prealabile de discutat sau excepții de invocat, președintele completului, doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, a declarat dezbaterile închise, iar completul de judecată a rămas în pronunțare asupra sesizării privind pronunțarea unei hotărâri prealabile.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, a constatat următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

1. Prin Încheierea din 12 martie 2019 pronunțată în Dosarul nr. 30.261/300/2016, Curtea de Apel București — Secția a IV-a civilă a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în baza art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „În interpretarea art. 308 din Codul de procedură civilă adoptat prin Legea nr. 134/2010, coroborat cu art. 549¹ din Codul de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010, competența de a cerceta falsul aparține instanței civile sau instanței penale?”.

2. Cererea de pronunțare a hotărârii prealabile a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție la 21 martie 2019 cu nr. 847/1/2019.

II. Temeiul juridic al sesizării

3. Articolul 519 din Codul de procedură civilă stipulează următoarele:

„Dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.”

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept competent să judece sesizarea ce formează obiectul Dosarului nr. 847/1/2019 este legal constituit conform dispozițiilor art. 520 alin. (8) din Codul de procedură civilă și ale art. 27⁵ alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

III. Normele de drept intern care formează obiectul sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție cu privire la pronunțarea unei hotărâri prealabile

4. Codul de procedură civilă

Art. 308 Cercetarea falsului de către instanța civilă

În cazul în care, potrivit legii, acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare ori nu poate continua, cercetarea falsului se va face de către instanța civilă, prin orice mijloace de probă.

5. Codul de procedură penală

Art. 549¹ Procedura de confiscare sau de desființare a unui înscris în cazul clasării

(1) În cazul în care procurorul a dispus clasarea sau renunțarea la urmărirea penală, confirmată de judecătorul de cameră preliminară, și sesizarea judecătorului de cameră preliminară în vederea luării măsurii de siguranță a confiscării speciale sau a desființării unui înscris, ordonanța de clasare sau, după caz, ordonanța prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală confirmată de judecătorul de cameră preliminară, însoțită de dosarul cauzei, se înaintează instanței căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță, după expirarea termenului prevăzut la art. 339 alin. (4) ori, după caz, la art. 340 sau după pronunțarea hotărârii prin care plângerea a fost respinsă ori prin care a fost confirmată ordonanța de renunțare la urmărirea penală.

(2) Judecătorul de cameră preliminară stabilește termenul de soluționare, în funcție de complexitatea și particularitățile cauzei, care nu poate fi mai scurt de 30 de zile.

(3) Pentru termenul fixat se dispune încunoștințarea procurorului și se citează persoanele ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate, cărora li se comunică o copie a ordonanței, punându-le în vedere că în termen de 20 de zile de la primirea comunicării pot depune note scrise.

(4) Judecătorul de cameră preliminară se pronunță prin încheiere, în ședință publică, după ascultarea procurorului și a persoanelor ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate, dacă sunt prezente. Dispozițiile cuprinse în titlul III al părții speciale privind judecata care nu sunt contrare dispozițiilor prezentului articol se aplică în mod corespunzător.

(5) Judecătorul de cameră preliminară, soluționând cererea, poate dispune una dintre următoarele soluții:

a) respinge propunerea și dispune, după caz, restituirea bunului ori ridicarea măsurii asigurătorii luate în vederea confiscării;

b) admite propunerea și dispune confiscarea bunurilor ori, după caz, desființarea înscrisului.

(6) În termen de 3 zile de la comunicarea încheierii, procurorul și persoanele prevăzute la alin. (3) pot face, motivat, contestație. Contestația nemotivată este inadmisibilă.

(7) Contestația se soluționează potrivit procedurii prevăzute la alin. (4) de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară celei sesizate ori, când instanța sesizată este Înalta Curte de Casație și Justiție, de către completul competent potrivit legii, care poate dispune una dintre următoarele soluții:

a) respinge contestația ca tardivă, inadmisibilă sau nefondată;

b) admite contestația, desființează încheierea și rejudecă propunerea potrivit alin. (5).

IV. Expunerea succintă a procesului

6. Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei Sectorului 2 București cu nr. 30.261/300/2016, reclamantele A1 și A2 au solicitat instanței, în contradictoriu cu pârâtele B1 și B2, următoarele:

— să constate că Certificatul de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981 autentificat de notarul public atestă o situație care nu corespunde realității, și anume atestă în fals că C este moștenitoare legală a defunctului D; și

— să cerceteze falsul în baza art. 308 din Codul de procedură civilă, acțiunea penală nemaiputând fi pusă în mișcare, deoarece a intervenit prescripția, infracțiunile fiind săvârșite în 12 iunie 1981.

7. În motivare, reclamantele au arătat că Certificatul de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981 autentificat de notarul de stat, emis cu privire la succesiunea de pe urma defunctului D, atestă în mod fals că numita C este moștenitoarea legală a acestuia și că masa succesorală se compune din haine și cota de 1/8 din dreptul de concesiune asupra unui loc de veci.

8. Prin Sentința civilă nr. 4.320 din 29 aprilie 2002, pronunțată de Judecătoria Sector 2, instanța a constatat că C nu este moștenitoarea legală a defunctului D, întrucât nu a acceptat succesiunea în termenul de 6 luni de la data decesului, 19 septembrie 1972.

9. În plângerea penală înregistrată la 26 mai 2000 la Parchetul de pe lângă Judecătoria Sector 4, pârâta B1 a recunoscut că C nu a acceptat succesiunea după defunct și a declarat în fals, la 19 ani de la emiterea Certificatului de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981, și, deși era în posesia acestui certificat de moștenitor, că nu a dezbătut succesiunea după defunct.

10. În timpul interogatoriului luat pârâtei B1 în Dosarul nr. 3.597/2003, aceasta a recunoscut că în 1981 a fost personal la notarul de stat, căruia i-a arătat Certificatul de moștenitor nr. 50/1971, care constata că unicul moștenitor al defunctei E este soțul D, masa succesorală fiind compusă din suma de 13.501 lei aflată pe carnetele C.E.C. Notarul de stat, deși cunoștea existența Certificatului de moștenitor nr. 50/1971, a emis la 12 iunie 1981 pârâtei B1 certificatele de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981 și nr. 756 din 12 iunie 1981, săvârșind infracțiunea de fals intelectual.

11. Reclamantele au susținut că notarul de stat a emis prin fals intelectual în mod ilegal certificatele de moștenitor succesive nr. 755 și 756 în 12 iunie 1981, întrucât Certificatul nr. 756 din 12 iunie 1981 atestă în fals numărul, calitatea moștenitorilor legali și componența masei succesoriale. Certificatul 755 constată în mod fals atât calitatea de moștenitoare legală a numitei C, cât și componența masei succesoriale. Ambele certificate s-au eliberat pe 12 iunie 1981 în condițiile în care pârâta B1 și notarul știau existența și conținutul Certificatului de moștenitor nr. 50/1971, iar C nu a acceptat tacit sau expres succesiunea după defunctul D în termen de 6 luni de la decesul acestuia. Prin Decizia nr. 1.702A din 7 septembrie 2004 în Dosarul nr. 3.597/2003 al Curții de Apel București s-a dispus anularea Certificatului de moștenitor nr. 756 din 12 iunie 1981.

12. Prin Sentința civilă nr. 3.895 din 8 aprilie 2016 s-a dispus anularea parțială a Certificatului de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981 cu privire la compunerea masei succesoriale relativ la rubrica imobile, menținând toate celelalte mențiuni ca fiind valabile. Sentința a devenit irevocabilă prin constatarea perimării recursului, instanța de recurs neavând în vedere autoritatea de lucru judecat a Sentinței civile nr. 4.320 din 29 aprilie 2002 pronunțată în Dosarul nr. 17.827/2000.

13. La 27 octombrie 2016, reclamantele au depus precizări, în sensul că solicită constatarea falsului, întrucât acțiunea penală nu mai poate fi pusă în mișcare, pe motiv că a intervenit prescripția, infracțiunile fiind săvârșite în 12 iunie 1981. Au precizat că solicită să se constate falsul intelectual săvârșit de notarul de stat instrumentator și infracțiunea de fals în declarații săvârșită de pârâta B1, iar certificatul atestă o situație care nu corespunde realității, și anume atestă în fals că C este moștenitoare legală a defunctului D.

14. Pârâtele au formulat întâmpinare, prin care au invocat excepția inadmisibilității, excepția autorității de lucru judecat și, pe fond, au solicitat respingerea acțiunii ca neîntemeiată.

15. În motivarea excepției inadmisibilității au precizat că nu se poate constata o situație de fapt, iar art. 308 din Codul de procedură civilă nu autorizează cercetarea falsului pe cale principală, ci exclusiv pe cale incidentală, în acțiuni preexistente.

16. Cu privire la excepția autorității de lucru judecat au arătat că prin Sentința civilă nr. 3.895 din 8 aprilie 2016 s-a dispus anularea parțială a Certificatului de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981 cu privire la componerea masei succesoriale relativ la rubrica imobile, instanța menținând toate celelalte mențiuni ca fiind valabile, motiv pentru care nu se poate analiza din nou valabilitatea certificatului.

17. Au arătat că prin Certificatul de moștenitor nr. 755/1981 s-a constatat că C este unică moștenitoare a defunctului D, iar conform certificatului de moștenitor nr. 92 din 12 aprilie 1996, eliberat de pe urma aceluiși defunct, s-a constatat că unică moștenitoare a acestuia este numita X, în calitate de soră, avându-le, la rândul său, ca moștenitoare pe cele două reclamante. Aceste certificate coexistă în mod inexplicabil, motiv pentru care părțile arată că au solicitat constatarea nulității absolute a Certificatului de moștenitor nr. 92 din 12 aprilie 1996, fiind în curs de soluționare Dosarul nr. 2.974/300/2008 pe rolul Curții de Apel București.

18. Au mai subliniat că prin Sentința civilă nr. 9.241 din 7 iulie 2009, pronunțată de Judecătoria Sector 1 București în Dosarul nr. 16.905/299/2008, s-a admis excepția autorității de lucru judecat, respingându-se cererea de constatare a nulității certificatului de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981 pentru autoritate de lucru judecat.

19. Prin Încheierea din 25 aprilie 2017, instanța a respins ca neîntemeiată excepția inadmisibilității, reținând că nu există un fine de neprimire prin raportare la art. 308 din Codul de procedură civilă, la condițiile acțiunii în constatare și la motivarea cererii de chemare în judecată.

20. Judecătoria Sectorului 2 București, prin Sentința civilă nr. 10.039 din 28 septembrie 2017, a respins excepția autorității de lucru judecat și a respins acțiunea ca neîntemeiată, reținând următoarele:

21. Autoritatea de lucru judecat presupune o triplă identitate — de părți, obiect și cauză, cerințe ce nu sunt îndeplinite.

22. În ceea ce privește autoritatea de lucru judecat, care presupune o triplă identitate de părți, obiect și cauză, s-a apreciat că nu sunt îndeplinite condițiile de existență, deoarece obiectul litigiului soluționat prin Sentința civilă nr. 3.895 din 8 aprilie 2016 (pronunțată în Dosarul nr. 6634.01/300/2008 de Judecătoria Sector 2 București, definitivă prin respingerea apelului) a fost dat de constatarea nulității absolute a Certificatului de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981. Față de precizările reclamantelor din cauză pendinte și de conținutul acțiunii introductive, s-a arătat că prezenta acțiune este întemeiată pe dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă, fiind una în stabilirea falsului.

23. Cum obiectul și cauza acțiunii sunt diferite, instanța a respins ca neîntemeiată excepția autorității de lucru judecat invocată în raport de această sentință, reținând că aceleași considerente sunt pe deplin aplicabile și în privința Sentinței civile nr. 9.241 din 7 iulie 2009, pronunțată de Judecătoria Sector 1 București în Dosarul nr. 16.905/299/2008, obiectul respectivei cauze fiind constatarea nulității absolute a certificatului de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981.

24. Referitor la Sentința civilă nr. 5.273/2003, modificată prin Decizia civilă nr. 1.702A/2004 (Dosar nr. 3.130/2003), instanța a reținut că, deși formal obiectul acțiunii a vizat constatarea nulității absolute a Certificatului de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981, în susținerea cauzei de nulitate absolută s-a arătat că respectivul certificat de moștenitor a fost emis prin săvârșirea de către notarul instrumentator a infracțiunii de fals intelectual și a infracțiunii de fals în declarații de către pârâta B1.

Totuși, motivele concrete învederate în susținerea pretinsului fals sunt expuse la fila 134 a dosarului și au constat în: a) atestarea că numita C s-a născut Popovici Popescu, omițând numele de „Cornet”; b) lipsa cercetării/omisiunea verificării existenței Certificatului de moștenitor nr. 50/1971; c) atestarea cu privire la componența masei succesoriale rămase de pe urma numitei X; d) atestarea că numita C este fiica defunctului D.

25. Or, văzând multiplele precizări ale reclamantelor din prezenta cauză și clarificările aduse în ședința publică din 19 septembrie 2017, prima instanță a constatat că obiectul prezentei cauze vizează stabilirea falsului la emiterea certificatului de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981 strict pe motiv că s-ar fi consemnat că numita C a acceptat succesiunea de pe urma defunctului D în termenul de 6 luni. Ca atare, acest aspect nu a fost cercetat pe fond de hotărârile menționate, motiv pentru care a respins ca neîntemeiată excepția autorității de lucru judecat.

26. Totuși, prin raportare la art. 430 alin. (2) din Codul de procedură civilă, instanța a arătat că va avea în vedere susținerile intimatelor în ceea ce privește efectul pozitiv al autorității de lucru judecat, iar nu ca excepție, în sens clasic, în măsura în care se va stabili incidența autorității de lucru judecat la nivel de considerent decisiv în raport cu hotărârile menționate.

27. Procedând la soluționarea pe fond a cauzei, instanța a reținut următoarele:

28. În fapt, prin Certificatul de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981 emis de notarul de stat s-a stabilit că numita C este unic moștenitor de pe urma defunctului D, decedat la data de 16 septembrie 1972.

29. În drept, instanța a reținut că este investită cu o acțiune în stabilirea falsului, întemeiată pe dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora „în cazul în care, potrivit legii, acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare ori nu poate continua, cercetarea falsului se va face de către instanța civilă, prin orice mijloace de probă”.

30. Prin urmare, cu titlu preliminar, deși doctrina și jurisprudența admit posibilitatea investirii instanței civile cu o acțiune în stabilirea falsului pe cale principală — motiv pentru care s-a respins excepția inadmisibilității, invocată de pârâte — totuși, în aplicarea respectivului articol, o condiție de fond ce se impune a fi verificată este aceea ca acțiunea penală să nu poată fi pusă în mișcare ori să nu poată continua. Rațiunea acestei condiții este logică, în raport cu rolul instanței civile sub aspectul cercetării infracțiunilor — care nu poate apărea decât ca fiind subsidiar și complementar instanței penale. Or, în prezenta cauză, reclamantele nu au făcut dovada pretensei prescripții a răspunderii penale invocate — care nu poate fi analizată de instanța civilă și nici nu poate fi asumată ca dovedită strict pe considerentul că reprezintă un fapt necontestat de partea adversă, fiind necesară existența unei ordonanțe/hotărâri judecătorești pronunțate de instanța penală care să statueze asupra imposibilității de punere în mișcare/continuare a acțiunii penale. O interpretare contrară s-ar dovedi, fără îndoială, extrem de periculoasă pentru siguranța raporturilor juridice, dacă s-ar permite instanței civile să aprecieze asupra posibilităților cauze de întrerupere/suspendare a prescripției răspunderii penale, putându-se ajunge la soluții contrare, având în vedere și mijloacele de probă diferite de care dispun cele două proceduri — civilă, și, respectiv, penală.

31. La dosarul cauzei reclamantele au depus exclusiv o plângere penală pretins formulată de acestea, fără a descrie stadiul procedurii penale, nefiind indicat nici măcar un număr al dosarului penal și dacă un asemenea dosar a fost constituit (pentru ca, eventual, instanța să facă ulterior cercetări). Sub acest aspect, sarcina probei le revenea în integralitate reclamantelor, iar aceasta nu a fost complinită.

32. Mai mult decât atât, independent de argumentul sus-exprimit, instanța a subliniat considerentul decisiv al Sentinței civile nr. 5.273/2003, modificată prin Decizia civilă

nr. 1.702A/2004, pronunțată în Dosarul nr. 3.130/2003, în care s-a reținut că dosarul notarial în care s-a eliberat Certificatul de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981 nu mai există fizic încă din anul 2003. Or, astfel cum în mod întemeiat s-a apreciat și în respectiva decizie, legalitatea unui certificat de moștenitor sau pretinsa săvârșire a infracțiunilor de fals intelectual și, respectiv, fals în declarații nu poate fi nicidecum apreciată doar pe baza unor prezumții simple, fiind necesară atașarea dosarelor notariale pentru a se verifica tot probatoriul administrat de notar la momentul eliberării Certificatului de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981.

33. Altfel spus, cât timp în procedura succesorală se pot administra o serie de probe în dovedirea acceptării succesiunii în termenul de opțiune succesorală [în raport cu dispozițiile art. 13 alin. (2) din Decretul nr. 40/1953, în vigoare la data emiterii certificatului] — și cât timp Certificatul de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981 nu identifică în cuprinsul său aceste mijloace de probă (nefiind, de altfel, nici obligatoriu să o facă, potrivit legii), în prezenta procedură civilă nu se poate verifica dacă notarul a cercetat sau nu acceptarea în termen, expresă sau tacită, a succesiunii de pe urma defunctului D de către numita C. Aceasta cu atât mai mult cu cât instanța civilă, spre deosebire de organele de urmărire penală sau de instanța penală, dispune exclusiv de mijloacele de probă prevăzute de Codul de procedură civilă, expres și limitativ prevăzute.

34. Ca atare, întrucât nu se poate stabili dacă s-au administrat în dosarul notarial sub aspectul termenului în care a fost acceptată succesiunea de către numita C, reaua-credință a notarului sau a părții care a declarat că a acceptat succesiunea în termenul legal nu poate fi prezumată, cum, de altfel, nu se poate prezuma săvârșirea de infracțiuni.

35. Pentru toate aceste considerente, reținând că sarcina probei revine reclamantei, mai ales în raport cu gravitatea acuzațiilor aduse — pretinse infracțiuni de fals intelectual și respectiv de fals în declarații —, iar această sarcină nu a fost complinită, instanța a respins ca neîntemeiată acțiunea în stabilirea falsului Certificatului de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981.

36. Împotriva acestei sentințe au declarat apel reclamantele, solicitând desființarea sentinței și să se stabilească falsul în baza art. 308 din Codul de procedură civilă coroborat cu art. 289 și 292 din Codul penal în vigoare la 12 iunie 1981, în sensul ca instanța să desființeze Certificatul de moștenitor nr. 755, care atestă o situație ce nu corespunde realității, și anume atestă în fals că C este moștenitoare a defunctului D.

37. Prin Decizia civilă nr. 2.426A/15 iunie 2018, Tribunalul București a respins apelul ca nefondat, reținând că s-au formulat cereri noi în apel, atât timp cât, pe lângă solicitarea de stabilire a falsului în baza art. 308 din Codul de procedură civilă, art. 289 și 292 din Codul penal (forma în vigoare în 12 iunie 1981), în apel reclamantele au solicitat și desființarea certificatului de moștenitor.

38. Totodată, s-a apreciat că acțiunea în constatarea falsului în instanța civilă este supusă condiției ca anterior să se fi reținut de un organ penal că acțiunea penală aferentă nu poate fi pusă în mișcare sau nu poate continua, deoarece o astfel de cercetare a unui fals nu se poate realiza de către o instanță civilă în locul unei instanțe penale decât excepțional, cu respectarea condițiilor limitative. Așa cum a arătat și prima instanță, pretinsa prescripție a răspunderii penale nu poate fi apreciată de către instanța civilă doar față de data pretinsei săvârșiri a unei infracțiuni în condițiile în care și în materie de prescripție a răspunderii penale există cauze de întrerupere, de suspendare asupra cărora instanța civilă nu are dreptul să se pronunțe tangențial într-o acțiune civilă. Art. 308 din Codul de procedură civilă prevede expres că doar cercetarea falsului se face de către instanța civilă, nu și cercetarea posibilității sau imposibilității de punere în mișcare sau de continuare a acțiunii penale.

39. În ceea ce privește reținerea primei instanțe privind inexistența fizică a dosarului notarial în care s-ar fi făcut pretinsele falsuri, tribunalul a constatat că aceasta este corectă, contrar susținerilor apelantelor, atât timp cât se invocă un pretins fals intelectual, instanța trebuie să verifice în concret ce a făcut, ce nu a făcut, ce a avut la dispoziție și ce nu a avut la dispoziție, ce a avut în vedere, ce nu a avut în vedere notarul căruia i se impută această infracțiune, nu doar ce susțin, declară, recunosc, afirmă părțile sau alte persoane. Casarea actelor, darea lor spre topire sunt operațiuni specifice procesului de arhivare și consecințele acestor proceduri nu pot fi suportate decât de către cel care nu decide să promoveze o astfel de acțiune imediat ce a luat cunoștință de actul juridic care ar fi avut la bază pretinse infracțiuni, cu atât mai mult cu cât actul avea o vechime considerabilă.

40. Mai mult, tribunalul a apreciat că, atât timp cât apelantele-reclamante au investit instanța în mod expres cu solicitarea să se constate falsul și să se constate că notarul a săvârșit infracțiunea de fals intelectual, acesta ar fi trebuit să fie părât în cauză, pentru că i se impută în mod expres săvârșirea unei infracțiuni în calitate de notar. Doar o acțiune clasică de nulitate certificat de moștenitor se judecă numai cu persoana interesată și cu persoanele menționate ca moștenitor în certificat, nu și cu notarul care a întocmit actul. Or, reclamantele nu au investit instanțele cu o acțiune în nulitate, ci expres cu o acțiune în constare fals, solicitând să se constate că notarul a săvârșit infracțiunea de fals intelectual.

41. În eventualitatea în care notarul ar fi fost decedat la data introducerii acțiunii (reclamantele nefăcând dovada certă că acesta ar fi sau nu ar mai fi în viață), acțiunea în stabilire fals, pe latura vizând infracțiunea de fals intelectual, ar fi fost vădit nejustificată, pentru că nici Codul de procedură penală în vigoare în 1981, nici Codul de procedură penală actual nu permit constatarea săvârșirii unei infracțiuni în raport cu un pretins infractor odată ce acesta a decedat, ci numai cât timp acesta este în viață.

42. Art. 13 din Codul de procedură penală de la 1968 și art. 18 din Codul de procedură penală stabileau și stabilesc că numai în caz de amnistie, prescripție, retragere a plângerii prealabile, de existență a unei cauze de nepedepsire (sau de neimputabilitate ori în cazul renunțării la urmărirea penală în noul cod) și numai la cererea învinutului/suspectului sau inculpatului se poate proceda la continuarea procesului penal. În cazul decesului celui învinuit, însă și, cu atât mai mult, în cazul predecesului, orice acțiune penală în curs în contra acestuia se stinge, legea neprevăzând posibilitatea continuării acțiunii pe latură penală în contra decedatului la solicitarea unei părți vătămate.

43. Conform art. 21 din Codul de procedură penală de la 1968, acțiunea civilă rămânea în competența instanței penale în caz de deces al uneia din părți, introducându-se în cauză moștenitorii acesteia. Art. 24 din Codul de procedură penală actual stabilește că numai în caz de deces al părții responsabile civilmente acțiunea civilă rămâne în competența instanței penale dacă partea civilă indică moștenitorii sau, după caz, succesorii în drepturi ai părții responsabile civilmente, în termen de cel mult două luni de la data la care a luat cunoștință de împrejurarea respectivă.

44. În prezentul dosar, reclamantele nici nu i-au indicat pe eventualii moștenitori ai notarului instrumentator (nici nu au făcut dovada că ar fi în viață, pentru a justifica de ce nu au formulat acțiunea și direct în contra acestuia), dar nici nu au investit prima instanță cu o acțiune civilă în sensul Codului de procedură penală, pentru că nu s-a solicitat tragerea la răspundere pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale în sensul art. 14, respectiv art. 19 din cele două coduri de procedură, ci s-a solicitat doar stabilire fals, respectiv stabilire autori fals.

45. Prin urmare, cererea de stabilire a falsului raportată la falsul intelectual, având doar o componentă penală, conform celor solicitate de reclamantele însele prin cererea de chemare în judecată, se putea judeca numai în măsura în care notarul era în viață la data introducerii acțiunii și numai în măsura în care acesta figura ca pârât în proces.

46. În ceea ce privește stabilirea falsului raportat la falsul în declarații invocată în cererea de chemare în judecată, tribunalul a reținut că acest tip de fals nu intră sub incidența procedurii falsului prevăzută de art. 308 din Codul de procedură civilă.

47. Art. 308 din Codul de procedură civilă nu trebuie privit izolat, ci obligatoriu în contextul subsecțiunii IX-a din Codul de procedură civilă din care face parte și care este și intitulat „Verificarea înscrisurilor”, respectiv în contextul art. 301—307, care vizează numai falsuri materiale în înscrisuri sub semnătură privată sau înscrisuri autentice, nu și fals în declarații care presupune declararea de către o persoană a unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului ori omisiunea cu știință de a declara unele date sau împrejurări.

48. Procedura falsului prevăzută de art. 308 din Codul de procedură civilă nu vizează susțineri pretins false ale unei persoane la încheierea unui act, netrebuind a fi făcută confuzie între noțiunea de „fals” în sensul obișnuit, din dicționar, al termenului și „procedura înscrierii în fals” prevăzută de Codul de procedură civilă și nici între infracțiunile de „fals” în toate formele reglementate de Codul penal (care includ și fals în înscrisuri, fals material, fals în declarații, fals privind identitate și uz de fals) și „procedura înscrierii în fals” prevăzută de Codul de procedură civilă, chiar și Înalta Curte de Casație și Justiție arătând, în jurisprudența sa, că procedura înscrierii în fals se referă la înscrisuri ca mijloace materiale de probă, nu la înscrisuri ca *negotium*, conținut sau fond al lor.

49. Prin urmare, falsul în declarații nu intră sub incidența întregii subsecțiuni a IX-a din Codul de procedură civilă și, implicit, nici sub incidența art. 308 din actul normativ anterior menționat.

50. Împotriva Deciziei civile nr. 2.426A/15 iunie 2018, reclamantele au declarat recurs, prin care au solicitat casarea cu reținere a sentinței atacate și stabilirea falsului în baza art. 308 din Codul de procedură civilă coroborat cu art. 289 și art. 292 din Codul penal în vigoare la 12 iunie 1981 și art. 25 alin. (3) din Codul de procedură penală, respectiv cu respectarea prevederilor art. 430 alin. (1) și (2), art. 431 alin. (2) din Codul de procedură civilă, și anume stabilirea falsului în ceea ce privește Certificatul de moștenitor nr. 755 emis în 12 iunie 1981 de pe urma defunctului D, acesta fiind rezultatul săvârșirii infracțiunii de fals în declarații de către intimata B1 și al săvârșirii infracțiunii de fals intelectual de către notarul instrumentator, care, în complicitate cu intimata B1, a emis și acest Certificat de moștenitor nr. 755 în 12 iunie 1981.

51. În cadrul soluționării acestei căi de atac s-a constatat admisibilă sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prelabile cu privire la următoarea chestiune de drept: „în interpretarea art. 308 Cod procedură civilă adoptat prin Legea nr. 134/2010, coroborat cu art. 5491 din Codul de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010, competența de a cerceta falsul aparține instanței civile sau instanței penale?” și, în temeiul art. 520 alin. (2) din Codul de procedură civilă, s-a dispus suspendarea judecării recursului.

V. Motivele de admisibilitate reținute de titularul sesizării

52. Curtea de Apel București a constatat admisibilă sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prelabile, reținând că, în cauză, sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă, după cum urmează:

a) existența unei cauze aflate în curs de judecată — condiție îndeplinită, deoarece litigiul în legătură cu care s-a formulat sesizarea se află în curs de judecată pe rolul Curții de Apel București, Secția a IV-a civilă;

b) cauza să fie soluționată în ultimă instanță — Curtea de Apel București a fost învestită cu soluționarea căii de atac a recursului, astfel că urmează să soluționeze cauza în ultimă instanță, prin pronunțarea unei hotărâri judecătorești, care este definitivă, potrivit art. 634 alin. (1) pct. 5 din Codul de procedură civilă coroborat cu art. 483 alin. (1) din același act normativ;

c) de lămurirea modului de interpretare și aplicare a dispozițiilor art. 308 din Codul de procedură civilă coroborat cu art. 5491 din Codul de procedură penală, în contextul unei acțiuni privind constatarea falsului unui certificat de moștenitor autentificat de notarul public, depinde soluționarea pe fond a litigiului dedus judecării.

Condiția a fost considerată îndeplinită, deoarece judecătoria a respins acțiunea având ca obiect cercetarea falsului pretins săvârșit prin emiterea Certificatului de moștenitor nr. 755/1981, pe motiv că dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă impun drept condiție de fond, pentru ca instanța civilă să aibă competența să cerceteze falsul, aceea ca acțiunea penală să nu poată fi pusă în mișcare ori să nu poată continua. Or, nici verificarea acestei condiții și nici cercetarea infracțiunilor nu intră în sfera de competență a instanței civile, rolul acesteia fiind subsidiar și complementar instanței penale. S-a mai reținut că, în cadrul procedurii civile, instanța civilă nu poate verifica dacă notarul a cercetat sau nu acceptarea succesiunii în termen, deoarece instanța civilă — spre deosebire de organele de urmărire penală sau instanța penală — dispune exclusiv de mijloacele de probă prevăzute expres și limitativ de Codul de procedură civilă.

La rândul său, tribunalul a confirmat raționamentul pentru care prima instanță a respins acțiunea în stabilirea falsului, arătând că, în interpretarea art. 308 din Codul de procedură civilă, cercetarea unor pretinse infracțiuni de fals nu se poate realiza de către o instanță civilă în locul unei instanțe penale, nefiind îndeplinită nici condiția ca anterior să se fi reținut de un organ penal că acțiunea penală aferentă nu poate fi pusă în mișcare sau nu poate continua.

Aceste considerente, pentru care instanțele de fond au respins cererea de chemare în judecată, au fost criticate de către recurente-reclamante în cadrul motivului de recurs întemeiat pe cazul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă — când hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material —, susținându-se o greșită aplicare și interpretare a dispozițiilor art. 308 din Codul de procedură civilă.

S-a apreciat astfel că de modul de interpretare a dispozițiilor art. 308 din Codul de procedură civilă depinde soluționarea pe fond a recursului.

Instanța de sesizare a subliniat aspectul că admisibilitatea cercetării falsului pe cale principală, respectiv a acțiunii directe întemeiate pe dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă, a intrat sub puterea lucrului judecat, prin neapelarea de către intimata-pârâte a Încheierii din 25 aprilie 2017 prin care Judecătoria Sectorului 2 a respins excepția de inadmisibilitate a acțiunii;

d) chestiunea de drept enunțată este nouă — în jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unei chestiuni de drept s-a statuat că „cerința noutății este îndeplinită atunci când chestiunea de drept își are izvorul în reglementările recent intrate în vigoare, instanțele nu i-au dat, încă, o anumită interpretare și aplicare la nivel jurisprudențial ori dacă se impun anumite clarificări, într-un context legislativ nou sau modificat față de unul anterior, de natură să impună reevaluarea sau reinterpretarea normei de drept analizate” (Decizia nr. 1/2014 publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 260 din 9 aprilie 2014, Decizia nr. 14/2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 736 din 1 octombrie 2015, și Decizia nr. 59/2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 871 din 6 noiembrie 2017).

De asemenea, „chestiunea de drept supusă dezbaterii trebuie să fie una veritabilă, legată de posibilitatea de a interpreta diferit un text de lege, fie din cauză că acest text este incomplet, fie pentru că nu este corelat cu alte dispoziții legale, fie pentru că se pune problema că nu ar mai fi în vigoare” [Decizia nr. 51/2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 751 din 20 septembrie 2017, a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, referitoare la modalitatea de interpretare a dispozițiilor art. III alin. (1) din Legea nr. 169/1997 pentru modificarea și completarea Legii fondului funciar nr. 18/1991].

Este îndeplinită condiția noutății, deoarece interpretarea dispozițiilor art. 308 din Codul de procedură civilă se face într-un context legislativ nou odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală, care a atribuit în competența judecătorului de cameră preliminară competența de desființare a unui înscris fals în caz de clasare.

În contextul vechiului Cod de procedură civilă (art. 184 din Codul de procedură civilă de la 1864 are aceeași redactare cu cea a art. 308 din noul Cod de procedură civilă) era deja tranșat aspectul că, atunci când nu este caz de judecată penală sau acțiunea penală s-a prescris sau s-a stins, falsul se cerceta de instanța civilă, prin orice mijloace de probă, având competența de a desființa înscrisul falsificat, total sau parțial.

Odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală, dispozițiile paralele din Codul de procedură civilă care dau în competența instanței civile cercetarea falsului, prin orice mijloace de probă, respectiv din Codul de procedură penală care dau în competența instanței penale procedura desființării unui înscris falsificat, sunt de natură să dea naștere unor interpretări divergente din partea instanțelor judecătorești, cu riscul unei practici judiciare viitoare neunitare.

e) Problema de drept nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare sau al unei alte sesizări pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, conform evidențelor Înaltei Curți de Casație și Justiție consultate la data pronunțării asupra prezentei sesizări.

VI. Punctul de vedere al completului de judecată

53. Instanța de sesizare a arătat că obiectul acțiunii deduse judecătii în cauză constă în cercetarea și stabilirea falsului pretins săvârșit prin emiterea Certificatului de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981, în sensul că atestarea că C este moștenitoarea legală a defunctului D, ca efect al acceptării succesiunii în termenul de 6 luni, nu corespunde realității.

54. Temeiul juridic al acțiunii promovate îl reprezintă dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă.

55. Într-o primă interpretare a acestor dispoziții legale, exprimată de ambele instanțe prin hotărârile pronunțate în primă instanță și în apel, s-a apreciat că prima condiție de fond — aceea ca acțiunea penală să nu poată fi pusă în mișcare sau să nu poată continua — nu poate fi analizată de instanța civilă, ci doar de un organ de cercetare penală sau de instanța penală. De asemenea, nici cercetarea pe fond a infracțiunilor de fals pretinse de către reclamante nu intră în sfera de competență a instanței civile, deoarece aceasta — spre deosebire de organele de cercetare penală sau de instanța penală — nu poate verifica dacă notarul a cercetat sau nu acceptarea moștenirii în termen, atât timp cât o instanță civilă dispune doar de mijloacele de probă prevăzute expres și limitativ de Codul de procedură civilă.

56. Un argument în sprijinul acestei interpretări este dat de dispozițiile art. 549¹ din Codul de procedură penală, potrivit cărora competența de a se pronunța cu privire la desființarea unui înscris pretins falsificat aparține instanței penale.

57. Prin Decizia nr. 166/2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 264 din 21 aprilie 2015, Curtea Constituțională a constatat că, spre deosebire de Codul de procedură penală anterior [care prevedea că prin ordonanța de încetare sau de scoatere de sub urmărire penală procurorul

sesiza instanța civilă competentă cu privire la desființarea totală sau parțială a unui înscris — art. 245 alin. 1 lit. c¹), art. 249 alin. 2 raportat la art. 245 alin. 1 lit. c¹], în prezent, odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală, procedura desființării unui înscris nu mai este atribuția instanței civile, ci a instanței penale, respectiv a judecătorului de cameră preliminară, conform art. 549¹, aceasta fiind una dintre procedurile speciale reglementate expres de titlul IV din noul Cod de procedură penală.

58. De asemenea, Curtea Constituțională a analizat compatibilitatea dispozițiilor din Codul de procedură penală care dau în competența judecătorului de cameră preliminară soluționarea sesizărilor având ca obiect desființarea unui înscris, constatând că acestea nu sunt afectate de vicii de neconstituționalitate, constituind expresia aplicării prevederilor art. 126 alin. (2) din Constituția României, republicată, potrivit cărora competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege. Curtea Constituțională a mai constatat că „opțiunea legiuitorului de a atribui judecătorului de cameră preliminară competența de a decide cu privire la (...) desființarea unui înscris, soluție diferită de cea reglementată de Codul de procedură penală din 1968, nu este de natură să încalce prevederile constituționale atât timp cât în cadrul acestei proceduri există posibilitatea administrării de probe, în ședință publică, în condiții de contradictorialitate și oralitate, cu respectarea garanțiilor constituționale și convenționale referitoare la dreptul la un proces echitabil și dreptul la apărare”.

59. În cea de-a doua interpretare s-a arătat că dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă prevăd că, fără dubiu, cercetarea falsului se face de către instanța civilă, prin orice mijloace de probă, dispoziții care nu pot primi o altă interpretare nici după intrarea în vigoare a Codului de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010, respectiv a art. 549¹ din Codul de procedură penală.

60. Este deja tranșat, în procedura recursului în interesul legii, faptul că aparține instanței civile competența de a cerceta falsul.

61. Or, dezlegarea dată problemei de drept judecate în procedura recursului în interesul legii este obligatorie pentru instanță, în conformitate cu prevederile art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

62. Astfel, prin Decizia nr. XV/2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 119 din 8 februarie 2006, Înalta Curte de Casație și Justiție — Secțiunile Unite a stabilit că, în aplicarea dispozițiilor art. 14 alin. 3 lit. a) din Codul de procedură penală și a dispozițiilor art. 184 din Codul de procedură civilă:

— în cauzele în care acțiunea penală s-a stins în faza de urmărire penală, printr-o soluție de netrimitere în judecată, adoptată de procuror, acesta are calitatea de a exercita în fața instanței civile acțiunea pentru desființarea totală sau parțială a unui înscris falsificat, numai în cazurile prevăzute de art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă;

— în celelalte cazuri, aceeași acțiune aparține părților.

63. În considerentele acestei decizii, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut că „art. 14 din Codul de procedură penală, referitor la obiectul și exercitarea acțiunii civile în procesul penal, prevede la alin. 3 lit. a) că repararea pagubei se face potrivit legii civile în natură, prin restituirea lucrului, prin restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii, prin desființarea totală ori parțială a unui înscris și prin orice alt mijloc de reparare. [...]”

64. Pentru cauzele în care acțiunea penală s-a stins în faza de urmărire penală, instanța penală nefiind deci sesizată cu soluționarea acțiunii penale, nicio formă de procedură penală nu prevede competența acestei instanțe de a se pronunța cu privire la acțiunea civilă și de a dispune repararea pagubei în natură prin desființarea totală ori parțială a unui înscris sau prin orice alt mijloc de reparare.

65. Ca atare, în lipsa unei norme de procedură care să prevadă competența instanței penale de a soluționa acțiunea civilă în cauzele în care procurorul a adoptat o soluție de netrimitere în judecată și în raport cu prevederile art. 184 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora când nu este caz de judecată penală sau dacă acțiunea publică s-a stins sau s-a prescris, falsul se va cerceta de instanța civilă, prin orice mijloace de dovadă, competența de a dispune desființarea totală sau parțială a unui înscris falsificat, în cauzele în care acțiunea penală s-a stins în faza de urmărire penală, aparține instanței civile.

66. În ceea ce privește dreptul la acțiunea pentru desființarea totală sau parțială a unui înscris falsificat, exercitată în fața instanței civile, întrucât art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă prevede că Ministerul Public poate porni acțiunea civilă ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege, iar normele de procedură sunt de strictă interpretare, procurorul are calitatea procesuală activă numai în limitele stabilite prin acest text de lege. Prin urmare, procurorul poate exercita în fața instanței civile acțiunea pentru desființarea totală sau parțială a unui înscris falsificat numai în cazurile prevăzute în art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă.

67. În celelalte cazuri, având în vedere principiul disponibilității, ca principiu general al desfășurării procesului civil, acțiunea pentru desființarea totală sau parțială a unui înscris falsificat aparține părților.

68. Potrivit art. 518 din Codul de procedură civilă, decizia în interesul legii își încetează aplicabilitatea la data modificării, abrogării sau constatării neconstituționalității dispoziției legale care a făcut obiectul interpretării.

69. Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. XV/2005 a avut ca obiect interpretarea dispozițiilor art. 14 alin. 3 lit. a) din vechiul Cod de procedură penală și a dispozițiilor art. 184 din vechiul Cod de procedură civilă.

70. Potrivit art. 14 alin. 3 lit. a) din vechiul Cod de procedură penală (obiectul și exercitarea acțiunii civile): Repararea pagubei se face potrivit dispozițiilor legii civile:

a) în natură, prin restituirea lucrului, prin restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii, prin desființarea totală ori parțială a unui înscris și prin orice alt mijloc de reparare.

71. Legea nr. 29/1968 privind Codul de procedură penală, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 78 din 30 aprilie 1997, cu modificările și completările ulterioare, a fost abrogată prin art. 108 din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale.

72. Noul Cod de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010 cuprinde aceeași soluție normativă ca cea reglementată de art. 14 alin. 3 lit. a) din vechiul Cod de procedură penală, fapt care reiese, în opinia instanței, din dispozițiile art. 19 alin. (5) și 25 alin. (3) din noul Cod de procedură penală.

73. De asemenea, art. 184 din Codul de procedură civilă de la 1865 — dispoziții care au făcut obiectul interpretării prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. XV/2005 — statua următoarele: „Când nu este caz de judecată penală sau dacă acțiunea publică s-a stins sau s-a prescris, falsul se va cerceta de instanța civilă, prin orice mijloace de dovadă”.

74. Codul de procedură civilă de la 1865 a fost abrogat prin art. 83 din Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, însă aceeași soluție legislativă se regăsește și în noul Cod de procedură civilă, art. 308 preluând aproape identic conținutul art. 184 din vechiul Cod de procedură civilă.

75. În concluzie, instanța de sesizare a constatat că intrarea în vigoare a noilor coduri, de procedură civilă, respectiv de procedură penală, nu este de natură să conducă la încetarea efectelor Deciziei Înaltei Curți de Casație și Justiție în interesul legii nr. XV/2005, atât timp cât soluția legislativă din noul act normativ este identică, în conținut, cu cea reglementată de actul abrogat.

76. Pentru aceste motive, în temeiul dispozițiilor art. 519 din Codul de procedură civilă, Curtea a constatat admisibilă sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept: „în interpretarea art. 308 din Codul de procedură civilă adoptat prin Legea nr. 134/2010, coroborat cu art. 549¹ din Codul de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010, competența de a cerceta falsul aparține instanței civile sau instanței penale?”.

VII. Punctele de vedere ale părților cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

77. Reclamantele au solicitat sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile asupra chestiunii de drept ridicate de instanța de apel care a considerat, în opinia acestora nelegal și restrictiv, următoarele:

— instanța civilă nu poate constata că acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare ori că nu poate continua, raportat la prevederile art. 308 din Codul de procedură civilă;

— noțiunea de fals din cuprinsul articolului anterior menționat se limitează doar la acele aspecte prevăzute la art. 304 și 305 alin. (1) din Codul de procedură civilă și nu include și acele falsuri în înscrisuri reglementate de prevederile art. 320, art. 321, art. 322 și art. 326 din Codul penal;

— instanța civilă nu poate cerceta fapta, *in rem*, prin orice mijloace de probă, în cazul imposibilității punerii în mișcare a acțiunii penale și tragerii la răspundere a făptuitorilor și a complicilor, chiar dacă fapta despre care a fost sesizată prezintă pericol social.

S-a arătat că hotărârea prealabilă va lămuri aspectele învederate și de dezlegarea acestora depinde soluționarea pe fond a cauzei, chestiunea fiind nouă, iar asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii.

78. Intimatele-pârâte, prin avocat, au solicitat respingerea cererii de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

VIII. Jurisprudența instanțelor naționale în materie

79. Curtea de Apel Alba Iulia a comunicat că în jurisprudența sa nu s-a confruntat cu problema de drept sesizată.

80. Curtea de Apel Bacău consideră că există un paralelism legislativ cu privire la competență, iar caracterul subsidiar al acțiunii prevăzute de art. 308 din Codul de procedură civilă nu pune problema de competență, ci, eventual, de suspendare a acțiunii civile până la soluționarea acțiunii penale.

Înaintându-se jurisprudență, Secția penală a Curții de Apel Bacău a apreciat că se aplică procedura prevăzută de art. 549¹ din Codul de procedură penală și doar în situația în care procurorul nu a sesizat judecătorul de cameră preliminară cu o asemenea cerere ori o astfel de cerere a fost respinsă ca inadmisibilă se aplică art. 308 din Codul de procedură civilă.

Judecătorii din cadrul Secției civile a Judecătoriei Piatra-Neamț și cei din cadrul secțiilor civile ale Tribunalului Neamț au considerat că instanței penale îi revine competența de a cerceta falsul, având în vedere procedura specială instituită de art. 549¹ din Codul de procedură penală, aspect ce determină inadmisibilitatea acțiunii civile promovate de instanța civilă, fiind identificate pe rolul Judecătoriei Piatra-Neamț două hotărâri judecătorești prin care instanța civilă a respins ca inadmisibilă acțiunea civilă prin care s-a solicitat desființarea înscrisurilor falsificate, respectiv anularea raportului de expertiză cu un conținut fals.

Tribunalul Bacău a arătat că dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă sunt clare, în sensul că cercetarea falsului se face de către instanța civilă, întrucât instanța penală nu mai este/ poate fi investită cu soluționarea acțiunii penale, iar în cadrul procedural de cercetare a falsului prevăzut de aceste dispoziții legale, acestea nu pot fi coroborate cu dispozițiile art. 549¹ din Codul de procedură penală, care instituie o cu totul altă procedură, a cărei competență aparține instanței penale.

Judecătoria Onești a arătat că o asemenea acțiune este inadmisibilă în civil, nefiind îndeplinite condițiile art. 308 din Codul de procedură civilă, iar Judecătoria Bacău, înaintând practică judiciară, a apreciat că, dacă s-a stabilit fără dubiu existența infracțiunii de fals, competența aparține instanței penale, iar dacă falsul nu este stabilit, competența aparține instanței civile.

81. Curtea de Apel Brașov — Secția civilă consideră că instanța civilă este competentă să se pronunțe în procedura denunțării unui înscris ca fiind fals. Cercetarea falsului de către instanța civilă în temeiul art. 308 din Codul de procedură civilă are consecințe juridice diferite față de desființarea actului juridic reglementată de art. 549¹ din Codul de procedură penală. Când se pronunță asupra falsului, instanța civilă nu desființează actul, ci îl înlătură din ansamblul probator ca înscris, posibilitatea cercetării falsului de către instanța civilă fiind reglementată la subsecțiunea „Dovada cu înscrise” pct. IX „Verificarea înscriseurilor” din Codul de procedură civilă.

Secția penală a aceleiași instanțe consideră, într-o orientare, că, în situația dată, competența de a cerceta falsul aparține instanței civile, în lipsa cercetărilor pentru o infracțiune de fals.

În baza art. 549¹ din Codul de procedură penală, instanța penală cercetează actul juridic ca *instrumentum probationis*, atât cel oficial, cât și înscrisul sub semnătură privată rezultat din săvârșirea infracțiunilor de fals în înscriseuri reglementate în titlul VI capitolul III din partea specială a Codului penal, și nu ca *negotium iuris*.

Într-o altă orientare se apreciază că revine instanței penale competența, avându-se în vedere prevederile art. 549¹ din Codul de procedură penală, care vorbesc despre judecătorul de cameră preliminară și care stabilesc o întregă procedură specială de desființare a unui înscris; competența îi revine acestuia, întrucât art. 308 din Codul de procedură civilă se referă la o cu totul altă ipoteză, respectiv înscrierea în fals cu privire la un înscris folosit într-un proces civil.

Judecătoria Brașov — Secția civilă recunoaște competența instanței civile, exceptând situația în care s-a dispus o soluție de clasare, respectiv de renunțare la urmărirea penală, înaintându-se hotărâri pronunțate la nivelul Secției penale a acestei instanțe.

Judecătoria Făgăraș consideră admisibilă investirea instanței civile cu o acțiune civilă având ca obiect stabilirea falsului, cu condiția ca acțiunea penală să nu poată fi pusă în mișcare ori să nu poată continua, fapt ce se impune a fi constatat fie prin ordonanța procurorului, fie printr-o hotărâre a instanței penale.

82. Curtea de Apel București — Secția a II-a penală și Secția a III-a civilă consideră că instanței civile îi revine această competență în situația în care organele de urmărire penală nu au fost sesizate prin niciunul din modurile prevăzute de art. 288 din Codul de procedură penală în vederea efectuării de cercetări sub aspectul săvârșirii unei infracțiuni de fals, prevăzută în capitolul III al titlului VI din Codul penal, sau în cauzele în care acțiunea penală s-a stins în faza de urmărire penală, instanța penală nefiind deci sesizată cu soluționarea acțiunii penale.

La nivelul secțiilor II—VI ale Tribunalului București și judecătorilor din circumscripția acestuia, punctul de vedere exprimat în opinie unanimă a fost în sensul recunoașterii competenței instanței penale, cu trimitere la dispozițiile art. 549¹ din Codul de procedură penală și la dezlegările Curții

Constituționale regăsite în Decizia nr. 166/2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 264 din 21 aprilie 2015.

Prima condiție de fond stabilită prin dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă — aceea ca acțiunea penală să nu poată fi pusă în mișcare sau să nu poată continua — nu poate fi analizată de instanța civilă, ci doar de un organ de cercetare penală sau de instanța penală. De asemenea, nici cercetarea pe fond a infracțiunilor de fals nu poate intra în sfera de competență a instanței civile, deoarece aceasta — spre deosebire de organele de cercetare penală sau de instanța penală — dispune doar de mijloacele de probă prevăzute expres și limitativ de Codul de procedură civilă.

În sensul recunoașterii acestei competențe în favoarea instanței civile s-au mai pronunțat Tribunalul Călărași — Secția civilă și Secția penală, Judecătoria Oltenița, Tribunalul Ialomița, Tribunalul Teleorman, apreciindu-se că intrarea în vigoare a noilor coduri, de procedură civilă și de procedură penală, nu este de natură să conducă la încetarea efectelor Deciziei Înaltei Curți de Casație și Justiție în interesul legii nr. XV/2005, atât timp cât soluția legislativă din noul act normativ este identică, în conținut, cu cea reglementată de actul abrogat.

În sensul recunoașterii acestei competențe în favoarea instanței penale s-au exprimat judecătorii din cadrul Tribunalului Ilfov, opinia majoritară (dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă permit instanței civile cercetarea falsului prin orice mijloace de probă, atunci când acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare sau nu poate continua, aspecte ce se constată de către organele de cercetare/urmărire penală), Tribunalului Giurgiu și judecătorilor arondate acestuia, Judecătoriei Alexandria și Judecătoriei Zimnicea (dacă procurorul nu a înțeles să sesizeze judecătorul de cameră preliminară cu o cerere privind desființarea unui înscris, părțile pot solicita instanței civile să procedeze la cercetarea falsului, potrivit art. 308 din Codul de procedură civilă).

Concluzionând, competența de a cerceta falsul, în cazul dispunerii unei soluții de clasare sau de renunțare la urmărirea penală, aparține atât instanței penale, cât și instanței civile, în funcție de cum procurorul a fost sau nu cel care a solicitat desființarea înscriseului.

83. Curtea de Apel Cluj — Secția I civilă consideră că dacă stabilirea falsului nu mai poate fi realizată în acțiunea penală, întrucât aceasta s-a stins în faza de urmărire penală printr-o soluție de netrimiteră în judecată ori dacă s-a prescrist acțiunea penală, atunci cercetarea falsului în sensul art. 308 din Codul de procedură civilă va putea fi făcută de către instanța civilă.

Competența judecătorului de cameră preliminară de a se pronunța asupra desființării unui înscris, în condițiile art. 549¹ din Codul de procedură penală, este circumscrisă ipotezei în care a fost rezolvată cauza penală în condițiile art. 327 lit. b) din Codul de procedură penală, în opinia judecătorilor Secției penale și de minori a Curții de Apel Cluj.

În toate celelalte cazuri, inclusiv în ipoteza în care sesizarea procurorului formulată în condițiile art. 549¹ din Codul de procedură penală a fost respinsă prin hotărâre definitivă, competența de a cerceta falsul aparține instanței civile, în condițiile art. 308 din Codul de procedură civilă.

Tribunalul Bistrița-Năsăud — Secția penală consideră că, odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală, procedura desființării unui înscris nu mai este atribuția instanței civile, ci a instanței penale, respectiv a judecătorului de cameră preliminară, conform art. 549¹ din Codul de procedură penală. Aceste dispoziții legale reglementează explicit care este instanța competentă să soluționeze o astfel de cauză, precum și procedura de soluționare, înaintându-se o încheiere penală, rămasă definitivă prin neexercitarea căii de atac.

Tribunalul Cluj — Secția civilă apreciază că dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă, care reglementează cercetarea falsului de către instanța civilă, sunt aplicabile în ipotezele care nu se încadrează în textul art. 549¹ din Codul de procedură penală.

Secția penală a Tribunalului Cluj a înaintat mai multe încheieri ale judecătorului de cameră preliminară prin care s-a dispus desființarea înscrisurilor falsificate, în procedura descrisă la art. 549¹ din Codul de procedură penală.

La nivelul Tribunalului Maramureș — Secția I civilă se consideră că revine instanței penale competența de a se pronunța cu privire la procedura de desființare a unui înscris în cazul clasării, respectiv de a cerceta falsul, conform dispozițiilor art. 549¹ din Codul de procedură penală.

Judecătoria Baia Mare consideră că își menține aplicabilitatea dezlegarea în drept dată de Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia nr. XV din 2005 în recurs în interesul legii, raționamentul instanței supreme fiind în continuare valabil; așadar competența aparține instanței civile.

Judecătoria Sighetu Marmației consideră că, dacă stabilirea falsului nu mai poate fi realizată în acțiunea penală, întrucât aceasta s-a stins în faza de urmărire penală printr-o soluție de netrimitere în judecată ori dacă s-a prescris acțiunea penală, atunci cercetarea falsului în sensul art. 308 din Codul de procedură civilă va putea fi făcută de către instanța civilă.

Judecătoria Vișeu de Sus indică instanța penală ca fiind competentă de a cerceta falsul în astfel de situații. Vechiul Cod de procedură penală nu reglementa procedura desființării unui înscris în cazul clasării, astfel că noua prevedere, introdusă prin Legea nr. 255/2013, complinește dispozițiile art. 315 alin. (2) lit. d) din Codul de procedură penală. Procurorul avea atribuția ca, odată cu încetarea urmăririi penale, să sesizeze instanța civilă cu privire la desființarea totală sau parțială a unui înscris.

Conform noului Cod de procedură penală, competența de a dispune asupra desființării parțiale sau totale a unui înscris nu mai revine instanței civile, ci judecătorului de cameră preliminară, potrivit procedurii speciale reglementate de dispozițiile art. 549¹ din Codul de procedură penală.

Toate aceste argumente au ca ipoteză emiterea unei ordonanțe de clasare sau o soluție de renunțare la urmărirea penală de către procuror.

Există însă și situația în care acțiunea penală nu mai poate fi pusă în mișcare sau nu mai poate fi exercitată și constatarea falsului să fie făcută pe cale principală de către instanța civilă (constatarea inexistenței unui drept al părții, constatarea falsului unui înscris, în procedura revizuirii, falsul agentului procedural).

În această ipoteză, plecându-se de la împrejurările speței, se poate recurge la o cerere în constatare, în măsura în care sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 35 din Codul de procedură civilă și nu a fost urmărită penal fapta de fals.

84. Curtea de Apel Constanța — Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie a înaintat două încheieri, din analiza cărora rezultă că, atât timp cât s-a dispus o soluție de clasare în ceea ce privește o infracțiune, fiind incident impedimentul prevăzut de dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală, în baza art. 549¹ din același act normativ, competența de a cerceta falsul aparține instanței penale.

Judecătoria Medgidia a înaintat practică și a susținut competența de a cerceta falsul în favoarea instanței penale.

Tribunalul Tulcea a apreciat că prevederile art. 308 din Codul de procedură civilă sunt în sensul că instanța civilă este competentă doar în cazul celor două condiții alternative, respectiv „acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare ori nu poate continua”, în rest competența revenind instanței penale, iar Judecătoria Tulcea a arătat că cercetarea falsului se va face de către instanța penală, sesizată de procuror conform art. 549¹

alin. (1) din Codul de procedură penală, deoarece art. 308 din Codul de procedură civilă a fost modificat odată cu intrarea în vigoare a Codului de procedură penală din 2010, care — spre deosebire de vechea reglementare [art. 245 alin. 1 lit. c) din vechiul Cod de procedură penală] — nu mai prevede obligația procurorului de a sesiza instanța civilă pentru desființarea totală sau parțială a unui înscris, ci acesta trebuie să sesizeze instanța penală (judecătorul de cameră preliminară), indiferent de cauza clasării, iar aceasta trebuie să procedeze la desființarea înscrisului conform dispozițiilor art. 549¹ alin. (3) din Codul de procedură penală.

Judecătoria Babadag arată că procedura instituită de art. 308 din Codul de procedură civilă presupune cercetarea falsului de către instanța civilă, pe cale incidentală, în cadrul procedurii de înscris în fals, în situația în care există un impediment la punerea în mișcare a acțiunii penale și dacă înscrisul este în continuare valabil. Procedura instituită de legislația procesuală penală este declanșată în cazul pronunțării unei soluții de clasare, când din probele administrate rezultă că un înscris este fals, însă, din diferite motive, acțiunea penală nu poate fi exercitată. Prin urmare, cele două proceduri nu se exclud, ci se completează, competența revenind deopotrivă instanțelor civile sau penale, în funcție de circumstanțele concrete ale fiecărei cauze.

Judecătoria Măcin consideră, în legătură cu aplicarea dispozițiilor art. 308 din Codul de procedură civilă, că prima condiție de fond — aceea ca acțiunea penală să nu poată fi pusă în mișcare sau să nu poată continua — nu poate fi analizată de instanța civilă, ci doar de un organ de cercetare penală sau de instanța penală. De asemenea, nici cercetarea pe fond a infracțiunilor de fals pretinse de către reclamante nu intră în sfera de competență a instanței civile, deoarece aceasta — spre deosebire de organele de cercetare penală sau de instanța penală — nu poate verifica dacă notarul a cercetat sau nu acceptarea moștenirii în termen, atât timp cât o instanță civilă dispune doar de mijloacele de probă prevăzute expres și limitativ de Codul de procedură civilă.

Un argument în sprijinul acestei interpretări este dat de dispozițiile art. 549¹ din Codul de procedură penală, potrivit cărora competența de a se pronunța cu privire la desființarea unui înscris pretins falsificat aparține instanței penale.

Prin Decizia nr. 166/2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 264 din 21 aprilie 2015, Curtea Constituțională a constatat că, spre deosebire de Codul de procedură penală anterior [care prevedea că prin ordonanța de încetare sau de scoatere de sub urmărire penală procurorul sesiza instanța civilă competentă cu privire la desființarea totală sau parțială a unui înscris — art. 245 alin. 1 lit. c¹), art. 249 alin. 2 raportat la art. 245 lit. c¹], în prezent, odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală, procedura desființării unui înscris nu mai este atribuția instanței civile, ci a instanței penale, respectiv a judecătorului de cameră preliminară, conform art. 549¹ din Codul de procedură penală, aceasta fiind una dintre procedurile speciale reglementate expres de titlul IV din noul Cod de procedură penală.

Cu toate acestea, s-a arătat că art. 308 din Codul de procedură civilă se aplică în subsidiar, respectiv dacă instanța penală a constatat că acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare ori nu poate continua, atunci cercetarea falsului se va face de către instanța civilă prin orice mijloc de probă.

85. Curtea de Apel Craiova — Secția a II-a civilă consideră că, în situația în care procurorul a dispus clasarea sau renunțarea la urmărirea penală, confirmată de judecătorul de cameră preliminară, și sesizarea judecătorului de cameră preliminară în vederea desființării înscrisului considerat fals (situația regăsindu-se în ipoteza în care acțiunea penală nu mai poate continua prevăzută de art. 308 din Codul de procedură civilă), competența cercetării falsului revine instanței penale,

potrivit dispozițiilor speciale reglementate de art. 549¹ din Codul de procedură penală.

Secția de contencios administrativ și fiscal a arătat că procedura special reglementată de art. 549¹ din Codul de procedură penală este aplicabilă doar în ipoteza clasării sau renunțării la urmărirea penală, acestea fiind cauze de stingere a acțiunii penale, reglementate ca atare de prevederile art. 17 alin. (1) din Codul de procedură penală pentru faza de urmărire penală.

Art. 308 din Codul de procedură civilă se aplică în toate situațiile în care acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, dispunându-se, în condițiile art. 309 alin. (1), respectiv ale art. 314 din Codul de procedură penală, clasarea sau renunțarea la urmărirea penală, anterior punerii în mișcare a acțiunii penale.

Pe de altă parte, dispozițiile art. 549¹ din Codul de procedură penală nu sunt aplicabile nici în privința situațiilor în care este imposibilă continuarea acțiunii penale; și în această situație se aplică dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă.

Este de menționat faptul că prin Decizia nr. XV/2005 a Înaltei Curții de Casație și Justiție — Secțiile Unite, precum și prin Decizia nr. 2/2011 a Înaltei Curții de Casație și Justiție — Secțiile Unite este interpretat textul art. 184, coroborat cu art. 45 din Codul de procedură civilă de la 1865, prin prisma legitimării procesuale în introducerea acțiunii în constatarea falsului, acțiune rămasă fără reglementare în prezent.

Curtea de Apel Craiova — Secția penală și pentru cauze cu minori, asupra chestiunii de drept în discuție, a identificat cinci hotărâri judecătorești, prin care s-a apreciat că scopul procedurii prevăzute de art. 549¹ din Codul de procedură penală îl reprezintă scoaterea din circuitul civil a înscrisurilor falsificate, cu privire la care s-a probat definitiv că sunt false, și nu restabilirea situației anterioare, care presupune o activitate de judecată și competența exclusivă a instanței, iar nu a judecătorului de cameră preliminară, acesta neavând competența funcțională de a analiza cauzele de nulitate ale înscrisului subsecvent.

Astfel, s-a arătat că în procedura prevăzută de art. 549¹ din Codul de procedură penală pot fi desființate numai înscrisurile cu privire la care s-au efectuat cercetări în faza urmăririi penale și s-a constatat că acestea (în accepțiunea „*instrumentum*”) reprezintă obiectul material al infracțiunii de fals, fără a se putea examina și dispune anularea înscrisurilor subsecvente, ceea ce ar semnifica schimbarea situației rezultate prin comiterea faptei penale, în sensul restabilirii situației anterioare săvârșirii infracțiunii.

Tribunalul Gorj — secțiile I și a II-a civile consideră că instanței civile îi revine competența de a cerceta falsul în temeiul art. 308 din Codul de procedură civilă, coroborat cu art. 549¹ din Codul de procedură penală, deoarece dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă prevăd explicit competența instanței civile și totodată faptul că Decizia nr. XV/2005 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul competent să soluționeze recursul în interesul legii își produce efectele și după modificarea codurilor de procedură civilă și penală.

Opinia majoritară a Secției civile din cadrul Judecătoriei Târgu Jiu a fost că, în astfel de cauze, competența aparține secției penale, în conformitate cu art. 549¹ din Codul de procedură penală; punctul de vedere al Judecătoriei Baia de Aramă este în sensul că instanței civile îi revine competența cercetării falsului, iar opinia judecătorilor din cadrul Judecătoriei Drobeta-Turnu Severin este în sensul că judecătorul de cameră preliminară este, de regulă, competent să cerceteze falsul în ipotezele în care acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare sau nu mai poate continua. Instanța civilă devine competentă să cerceteze falsul numai în împrejurarea în care judecătorul de cameră preliminară nu a fost investit de Parchet cu solicitarea de desființare a unui înscris.

86. Anexându-se practică judiciară, opinia judecătorilor Secției I civile a **Curții de Apel Galați** este în sensul că, dacă prin ordonanța de clasare sau de renunțare la urmărirea penală, procurorul nu a sesizat judecătorul de cameră preliminară pentru a dispune anularea unui înscris indicat ca fiind fals, competența de a cerceta falsul aparține instanței civile.

Punctul de vedere majoritar al judecătorilor din cadrul Tribunalului Galați și judecătorilor din circumscripția acestuia este următorul: întrucât dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă prevăd fără dubiu că cercetarea falsului se face de către instanța civilă, prin orice mijloc de probă, aceste dispoziții nu pot primi o altă interpretare.

Totodată, se apreciază că intrarea în vigoare a noilor coduri, de procedură civilă, respectiv de procedură penală, nu este de natură să conducă la încetarea efectelor Deciziei Înaltei Curți de Casație și Justiție în interesul legii nr. XV/2005, atât timp cât soluția legislativă din noul act normativ este identică, în conținut, cu cea reglementată de actul abrogat.

Opinia judecătorilor din cadrul Tribunalului Brăila este în sensul că astfel de cereri sunt de competența instanței penale, judecător de cameră preliminară conform art. 549¹ din Codul de procedură penală.

87. La nivelul **Curții de Apel Iași**, opinia majoritară a judecătorilor din cadrul Tribunalului Iași — Secția penală este în sensul că aparține instanței penale competența de a cerceta falsul.

Punctul de vedere majoritar al judecătorilor din cadrul Judecătoriei Iași în legătură cu chestiunea de drept expusă mai sus este în sensul că dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă prevăd, fără dubiu, că cercetarea falsului se face de către instanța civilă, prin orice mijloace de probă, dispoziții care nu pot primi o altă interpretare nici după intrarea în vigoare a Codului de procedură penală, respectiv a art. 549¹ din Codul de procedură penală.

Judecătoria Pașcani a apreciat că desființarea unui înscris ca fiind fals poate fi realizată pe calea procedurii prevăzute de dispozițiile art. 549¹ din Codul de procedură penală în situația în care în cauza penală s-a efectuat o cercetare penală din care rezultă indubitabil că înscrisul este fals (raport de expertiză grafoscopică), însă, ca urmare a intervenirii unei cauze care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale prevăzute de art. 16 alin. (1) din Codul de procedură penală, s-a dispus în mod definitiv clasarea cauzei.

În situația în care, în cauza penală, în cursul urmăririi penale, nu s-a efectuat o cercetare penală din care să rezulte în mod clar că înscrisul este fals, însă s-a dispus în mod definitiv clasarea cauzei ca urmare a constatării unei cauze care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale, s-a apreciat că cercetarea falsului nu poate fi realizată pe calea procedurii prevăzute de dispozițiile art. 549¹ din Codul de procedură penală tocmai ca urmare a existenței unei cauze care împiedică în procesul penal derularea unei anchete în continuare.

Referitor la imposibilitatea continuării administrării de probe în procesul penal în vederea stabilirii înscrisului ca fiind fals, în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a statuat că din momentul în care se constată că a intervenit prescripția răspunderii penale, organele judiciare, indiferent de etapa în care se află procesul penal, au obligația să dispună clasarea sau încetarea procesului penal fără a mai putea administra alte probe în cauză, fără a mai putea efectua acte de urmărire penală, analiza vinovăției persoanei acuzate într-o atare situație neputându-se realiza decât cu încălcarea art. 6 pct. 2 din C.E.D.O.

Astfel, în Cauza *Didu contra României* (paragrafele 138—143), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat încălcarea art. 6 paragraful 2 din Convenție privind prezumția de nevinovăție, reținând că, deși se constatase intervenția prescripției răspunderii penale, instanța națională a apreciat că

din probele administrate rezultă că reclamantul comisese infracțiunea respectivă, punând sub semnul întrebării nevinovăția reclamantului prin pronunțarea asupra vinovăției acestuia în virtutea Codului penal,

Deși Curtea a mai reținut că constatarea vinovăției reclamantului ar fi putut juca un rol decisiv în cazul unei acțiuni civile în despăgubirea părții lezate, greșeala constatată în penal având autoritate de lucru judecat în fața instanței civile, cu toate acestea a reținut că a avut loc încălcarea art. 6 paragraful 2 din Convenție referitor la prezumția de nevinovăție, apreciind că este suficientă chiar și o motivație care să dea de gândit că judecătorul consideră că partea reclamată este vinovată.

În acest sens se reține că noua jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului este în sensul că, în momentul în care se constată cauza care înlătură răspunderea penală a prescripției răspunderii penale, în vederea garantării prezumției de nevinovăție, organele judiciare nu mai pot evalua probele din cauză, chiar dacă rezultatul ar fi tot încetarea procesului penal în măsura în care s-ar constata ulterior că s-a comis totuși o infracțiune,

Astfel, în jurisprudență sa (a se vedea Cauza *Coeme și alții contra Belgiei* și Cauza *Previti contra Italiei*), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că, din momentul intervenției prescripției răspunderii penale, prezumția de nevinovăție a făptuitorului rămâne intactă și nu poate fi afectată, chiar în urma solicitării inculpatului, prin nicio analiză ulterioară a probelor administrate în cauză care ar putea pune la îndoială nevinovăția persoanei acuzate.

S-a apreciat că în situația în care din probele administrate în cursul urmăririi penale nu rezultă caracterul fals al înscrisului, iar cercetarea penală nu mai poate continua ca urmare a intervenirii unei cauze care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale, competența de a cerceta falsul revine instanței civile, așa cum a statuat și Curtea Constituțională prin Decizia nr. 552 din 7 iunie 2007.

De asemenea, s-a apreciat că în cazul în care nu există o ordonanță/încheiere prin care organul de urmărire penală sau judecătorul de cameră preliminară constată cauza de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale, ca urmare a faptului că nu au fost sesizate organele de urmărire penală, instanța civilă trebuie să sesizeze parchetul și, ulterior emiterii soluției, să continue judecata cauzei.

A fost indicată o cauză definitiv soluționată care interesează problema de drept, respectiv Dosarul nr. 400/866/2019 având ca obiect o plângere în temeiul art. 340 din Codul de procedură penală, soluționată prin Încheierea nr. 92 din 29 martie 2019, în care petentul a atacat soluția de clasare tocmai pe considerentul că procurorul de caz nu a propus, prin ordonanța de clasare, sesizarea judecătorului de cameră preliminară în vederea desființării unui înscris reclamat ca fiind fals.

Judecătorul de cameră preliminară a respins plângerea petentului pe considerentul faptului că în cauză nu s-au efectuat cercetări cu privire la caracterul fals al înscrisului ca urmare a imposibilității continuării cercetării penale, fiind incidentă cauza prescripției răspunderii penale, urmând ca înscrisul reclamat ca fiind fals să fie evaluat în baza probelor care se vor administra în cadrul unei acțiuni civile, conform procedurii prevăzute de art. 308 din Codul de procedură civilă.

Tribunalul Vaslui și instanțele arondate consideră că există un conflict între cele două reglementări succesive, ce presupune în mod obligatoriu considerarea prevederilor art. 308 din Codul de procedură civilă ca fiind abrogate implicit.

S-a arătat că prevederile art. 308 din Codul de procedură civilă reiau, în esență, dispozițiile art. 184 din Codul de procedură civilă de la 1865.

Examinând excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 184 din Codul de procedură civilă de la 1865, prin Decizia nr. 552 din 7 iunie 2007, Curtea Constituțională a statuat că

acestea nu contravin art. 21, 24 și 126 din Constituția României, republicată, întrucât, reglementându-se competența instanței civile de a dispune desființarea totală sau parțială a unui înscris falsificat, în cazurile în care instanța penală nu poate fi sesizată „fie pentru că autorul falsului nu a fost identificat, fie pentru că acțiunea penală s-a stins sau s-a prescris”, s-a realizat, în concret, prerogativa discreționară a legiuitorului, care poate institui, în considerarea unor situații deosebite, reglementări speciale, în deplină conformitate cu prevederile art. 126 alin. (2) din Constituția României, republicată, potrivit cărora „competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege”.

Trebuie amintit că, în timp ce dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă nu au suferit modificări la momentul intrării în vigoare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă și nici ulterior, se observă că, în varianta inițială a Legii nr. 135/2010, art. 315 alin. (2) din Codul de procedură penală avea următorul conținut: (2) Ordonanța de clasare cuprinde mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2), precum și dispoziții privind: [...] c) sesizarea instanței civile competente cu privire la desființarea totală sau parțială a unui înscris.

Or, procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării (art. 549¹ din Codul de procedură penală) nu se regăsea, așadar, nici în reglementarea anterioară (Codul de procedură penală de la 1968) și nici în varianta inițială a Legii nr. 135/2010, capitolul al IX-lea din titlul IV din Codul de procedură penală actual fiind introdus prin Legea nr. 255/2013, pentru a complini dispozițiile art. 315 alin. (2) lit. c) și d) din Codul de procedură penală, potrivit cărora ordonanța de clasare cuprinde mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2), precum și dispoziții privind: [...] c) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare a măsurii de siguranță a confiscării speciale; d) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de desființare totală sau parțială a unui înscris.

Astfel fiind, în economia vechiului Cod de procedură penală, procurorul avea, potrivit art. 245 alin. 1 lit. c¹) din același act normativ, doar prerogativa de a sesiza, prin ordonanța de încetare a urmăririi penale, instanța civilă competentă în vederea desființării totale sau parțiale a unui înscris.

Conform Codului de procedură penală în vigoare, competența de a dispune asupra desființării totale sau parțiale a unui înscris aparține doar judecătorului de cameră preliminară de la instanța căreia i-ar fi revenit competența de soluționare a cauzei în primă instanță, potrivit procedurii speciale reglementate la art. 549¹ din Codul de procedură penală.

S-a considerat, pe cale de consecință, că odată cu intrarea în vigoare a normei cu caracter special — art. 549¹ din Codul de procedură penală, dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă au fost abrogate implicit.

În acest sens se constată că pentru a exista premisa abrogării, fie ea expresă, fie implicită, este necesar ca *lex priori* și *lex posteriori* să reglementeze aceeași materie, același domeniu, pentru că numai în aceste condiții putem vorbi despre un *actus contrarius*, condiție ce reiese din prevederile art. 64 alin. (1) din Legea nr. 24/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare, care impun cerința ca norma juridică de același rang să aibă același obiect cu norma ulterioară, dispozițiile precitate fiind pe deplin incidente câtă vreme cele două norme aflate în conflict sunt cuprinse în acte normative de forță egală și au, fără putință de tăgadă, același obiect.

Astfel fiind, în măsura în care, în cursul soluționării unei cauze civile, instanța face aplicarea art. 307 din Codul de procedură civilă, incidența oricărei cauze care împiedică punerea în mișcare sau continuarea acțiunii penale conduce implicit la aplicarea de către procuror a dispozițiilor art. 549¹ din Codul de procedură penală.

88. Punctul de vedere al judecătorilor din cadrul Secției I civile a **Curții de Apel Oradea** este în sensul că, potrivit art. 549¹ din Codul de procedură penală, competența de a se pronunța cu privire la desființarea unui pretins act falsificat aparține instanței penale.

89. **Curtea de Apel Pitești** consideră că aparține instanței civile competența de a cerceta falsul, având în vedere dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă, care prevăd, fără echivoc, că cercetarea falsului se face de către instanța civilă, prin orice mijloace de probă. S-a apreciat că Decizia nr. XV din 21 noiembrie 2005 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secțiile Unite este aplicabilă în continuare, în sensul că falsul se va cerceta de instanța civilă prin orice mijloace de probă, iar competența de a dispune desființarea totală sau parțială a unui înscris falsificat, în cauzele în care acțiunea penală s-a stins în faza de urmărire penală, aparține instanței civile, iar nu instanței penale, în raport cu dispozițiile art. 549¹ din Codul de procedură penală.

S-a reținut că instanței civile îi revine competența de a cerceta falsul în cazul în care acțiunea penală nu mai poate fi pusă în mișcare ori nu mai poate continua.

Art. 304—307 din Codul de procedură civilă au în vedere situația în care partea ce intenționează să se înscrie în fals împotriva unui înscris așteaptă ca acesta să fie produs într-un litigiu pendinte, fiind deci vorba de falsul incidental.

Independent de existența unui litigiu civil, partea are posibilitatea să formuleze o plângere penală împotriva presupusului autor al falsului.

Când însă acțiunea penală nu mai poate fi pusă în mișcare sau nu mai poate continua, există posibilitatea ca înscrisul să fie declarat fals de către instanța civilă, pe cale principală.

Totodată, dacă stabilirea falsului nu mai poate fi realizată în acțiunea penală, întrucât aceasta s-a stins în faza de urmărire penală printr-o situație de netrimiteră în judecată ori dacă s-a prescris acțiunea penală, iar procesul civil este încă pendinte, atunci cercetarea falsului în sensul art. 308 din Codul de procedură civilă va putea fi făcută și incidental de către instanța civilă, prin orice mijloace de probă.

90. La nivelul **Curții de Apel Ploiești**, Judecătoria Mizil a arătat că, în conformitate cu prevederile art. 307 din Codul de procedură civilă, instanța civilă în fața căreia înscrisul a fost denunțat ca fals, numai dacă este indicat autorul falsului sau complicele acestuia, poate suspenda judecata cauzei. Chiar și în situația în care este denunțat autorul falsului, instanța poate să continue judecata cauzei, dispunând efectuarea unei expertize grafoscopice în vederea stabilirii săvârșirii falsului în înscrisul în discuție. S-a apreciat că situațiile privind imposibilitatea punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva autorului/complicelui falsului sau imposibilitatea continuării acestei acțiuni penale vizează numai cazul în care instanța civilă a dispus suspendarea judecării cauzei, în vederea efectuării cercetării judiciare de către parchet.

Tribunalul Dâmbovița a exprimat o opinie similară cu aceea a instanței de trimitere.

91. Tribunalul Suceava, instanță arondată **Curții de Apel Suceava**, înaintând o hotărâre, a arătat că opinia judecătorilor secției de contencios administrativ și fiscal din cadrul acestei instanțe este în sensul următor:

Conform dispozițiilor art. 308 din Codul de procedură civilă, „în cazul în care, potrivit legii, acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare ori nu poate continua, cercetarea falsului se va face de către instanța civilă, prin orice mijloace de probă”.

Prin urmare, cu titlu preliminar, deși doctrina și jurisprudența admit posibilitatea învestirii instanței civile cu o acțiune în stabilirea falsului pe cale principală, totuși, în aplicarea respectivului articol, o condiție de fond ce se impune a fi verificată este aceea ca acțiunea penală să nu poată fi pusă în mișcare ori să nu poată continua. Rațiunea acestei condiții este

logică, în raport cu rolul instanței civile sub aspectul cercetării infracțiunilor, care să nu poată apărea decât ca fiind subsidiar și complementar instanței penale.

Opinia judecătorilor Secției a II-a civile a Tribunalului Suceava cu privire la interpretarea art. 308 din Codul de procedură civilă adoptat prin Legea nr. 134/2010, coroborat cu art. 549¹ din Codul de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010, este în sensul că aparține instanței penale competența de a cerceta falsul.

Punctul de vedere majoritar al magistraților secției penale din cadrul Tribunalului Suceava, însoțit de hotărâri relevante, este că, în interpretarea dispozițiilor art. 308 din Codul de procedură civilă coroborat cu art. 549¹ din Codul de procedură penală, competența de a cerceta falsul aparține instanței penale.

Atașând răspunsului hotărâri relevante, Judecătoria Rădăuți a apreciat că în cazul sesizărilor formulate de organele de urmărire penală competența revine instanței penale, iar Judecătoria Suceava a arătat că, în interpretarea art. 308 din Codul de procedură civilă adoptat prin Legea nr. 134/2010, coroborat cu art. 549¹ din Codul de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010, competența de a cerceta falsul aparține instanței civile.

Judecătoria Dorohoi a apreciat că art. 308 din Codul de procedură civilă, precum și art. 549¹ din Codul de procedură penală reglementează situații distincte și, ca atare, sunt ambele aplicabile; în primul caz (art. 308 din Codul de procedură civilă) competența aparține instanței civile, iar, în al doilea caz, instanței penale.

92. La nivelul **Curții de Apel Târgu Mureș**, opinia de principiu a judecătorilor de la nivelul Judecătoriei Odorheiu Secuiesc este în sensul că aparține instanței penale competența de a cerceta falsul, iar cercetarea falsului de către instanța civilă este subsidiară, fiind la îndemâna persoanelor interesate, dacă acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare ori nu poate continua.

93. Tribunalul Arad, instanță arondată **Curții de Apel Timișoara**, a exprimat opinia, de ordin teoretic, potrivit căreia competența cercetării falsului revine instanței penale — conform art. 549¹ din Codul de procedură penală — doar în cazul în care procurorul a sesizat instanța penală cu o astfel de solicitare.

În cazul în care, prin ordonanța de clasare, procurorul nu a sesizat judecătorul de cameră preliminară cu o solicitare de desființare a unui înscris, iar soluția de clasare a rămas definitivă, s-a apreciat că revine instanței civile competența de a cerceta falsul, conform art. 308 din Codul de procedură civilă.

Judecătoria Timișoara a precizat că practica sa este în sensul că cercetarea falsului se face de instanța civilă în cazul în care acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare ori nu poate continua, atașându-se în acest sens o sentință civilă, iar Judecătoria Sănnicolau Mare a împărtășit punctul de vedere potrivit căruia instanța penală este competentă să cerceteze falsul doar în ipoteza în care procurorul a sesizat judecătorul de cameră preliminară cu o solicitare în acest scop, identificându-se mai multe hotărâri judecătorești în acest sens.

94. **Ministerul Public**, prin Adresa nr. 724/C/1.217/III-5/2019 din 17 aprilie 2019, a arătat că nu se verifică, în prezent, practica judiciară, în vederea promovării unui eventual recurs în interesul legii în problema de drept care formează obiectul sesizării formulate de Curtea de Apel București — Secția a IV-a civilă, însă a înaintat opiniile exprimate de Secția judiciară în această chestiune de drept și concluziile Consiliului Științific adoptate la 16 ianuarie 2018 în vederea unificării practicii la nivelul Ministerului Public.

IX. Jurisprudența Curții Constituționale și a Înaltei Curți de Casație și Justiție

95. Înalta Curte de Casație și Justiție — Secțiile Unite, prin Decizia nr. XV din 21 noiembrie 2005, pronunțată în Dosarul nr. 14/2005 și publicată în Monitorul Oficial al României,

Partea I, nr. 119 din 8 februarie 2006, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în aplicarea dispozițiilor art. 14 alin. 3 lit. a) din Codul de procedură penală și a dispozițiilor art. 184 din Codul de procedură civilă, a stabilit:

„1. În cauzele în care acțiunea penală s-a stins în faza de urmărire penală, printr-o soluție de netrimiteră în judecată, adoptată de procuror, acesta are calitatea de a exercita în fața instanței civile acțiunea pentru desființarea totală sau parțială a unui înscris falsificat, numai în cazurile prevăzute de art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă.

2. În celelalte cazuri, aceeași acțiune aparține părților.”

Prin Decizia nr. 2 din 17 ianuarie 2011 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secțiile Unite a fost admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 45 alin. 1 teza finală din Codul de procedură civilă, raportat la dispozițiile art. 245 alin. 1 lit. c¹) din Codul de procedură penală, s-a stabilit că „Procurorul are legitimare procesuală activă de a formula acțiunea civilă pentru desființarea, în tot sau în parte, a unui înscris falsificat, atunci când acțiunea penală s-a stins în faza de urmărire penală printr-o soluție de netrimiteră în judecată”.

Mai poate prezenta relevanță asupra unora din chestiunile ce s-ar putea ridica în legătură cu acest subiect Decizia nr. 16 din 10 mai 2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, pronunțată în Dosarul nr. 739/1/2017 și publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 439 din 13 iunie 2017, prin s-a respins, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Arad — Secția penală în Dosarul nr. 10.869/55/2016.

96. Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 166 din 17 martie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 54, art. 344 alin. (3) și (4), art. 346 alin. (3) și (7), art. 347 și art. 549¹ din Codul de procedură penală și publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 264 din 21 aprilie 2015 a respins, ca inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 344 alin. (3) și (4), art. 346 alin. (3) și (7) și art. 347 din Codul de procedură penală, a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată de același autor în același dosar al aceleiași instanțe și a constatat că dispozițiile art. 54 și art. 549¹ alin. (1) și (4) din Codul de procedură penală sunt constituționale în raport cu criticile formulate, a admis excepția de neconstituționalitate ridicată de același autor în același dosar al aceleiași instanțe și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 549¹ alin. (3) din Codul de procedură penală, potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunță „în camera de consiliu, fără participarea procurorului ori a persoanelor prevăzute la alin. (2)”, este neconstituțională și a admis excepția de neconstituționalitate ridicată de același autor în același dosar al aceleiași instanțe și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 549¹ alin. (5) din Codul de procedură penală, potrivit căreia instanța ierarhic superioară ori completul competent se pronunță „fără participarea procurorului și a persoanelor prevăzute la alin. (2)”, este neconstituțională.

X. Punctul de vedere exprimat de către judecătorii raportori asupra sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție cu privire la pronunțarea unei hotărâri prelabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

97. Prin raportul întocmit, conform art. 520 alin. (8) din Codul de procedură civilă, s-a apreciat că sesizarea nu întrunește toate condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă.

XI. Înalta Curte de Casație și Justiție

98. Potrivit art. 519 din Codul de procedură civilă, „dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea o rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

99. Rezultă din dispozițiile art. 519 din Codul de procedură civilă că, pentru declanșarea acestei proceduri, legiuitorul a instituit următoarele condiții de admisibilitate, care se impun a fi întrunite în mod cumulativ:

- a) existența unei cauze în curs de judecată;
- b) cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau tribunalului investit să soluționeze cauza în ultimă instanță;
- c) soluția pe fond a cauzei să depindă de lămurirea chestiunii de drept ce face obiectul sesizării;
- d) chestiunea de drept a cărei lămurire se cere să fie nouă;
- e) Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat asupra chestiunii de drept, iar aceasta să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

100. Conform art. 520 alin. (1) din Codul de procedură civilă, „Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție se face de către completul de judecată după dezbateri contradictorii, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 519, prin încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac. Dacă prin încheiere se dispune sesizarea, aceasta va cuprinde motivele care susțin admisibilitatea sesizării potrivit dispozițiilor art. 519, punctul de vedere al completului de judecată și al părților”.

101. Prealabil analizei problemei de drept ce formează obiectul sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, trebuie să se verifice dacă, în raport cu întrebarea formulată, sunt îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă.

102. În acest scop se impune evaluarea sesizării atât prin prisma condițiilor care permit declanșarea mecanismului de unificare, cât și a circumstanțelor concrete care au determinat formularea acesteia.

103. Verificarea admisibilității sesizării relevă îndeplinirea numai în parte a condițiilor prevăzute de lege pentru pronunțarea unei hotărâri prelabile.

104. Astfel, litigiul în legătură cu care s-a formulat sesizarea este în curs de judecată pe rolul unui complet al Curții de Apel București — Secția a IV-a civilă legal competent să îl soluționeze, titularul sesizării, investit cu calea de atac a recursului, urmând să soluționeze cauza în ultimă instanță, prin pronunțarea unei hotărâri judecătorești care, potrivit art. 634 alin. (1) pct. 5 din Codul de procedură civilă, este definitivă.

105. Chestiunea de drept nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, iar Înalta Curte nu a statuat asupra problemei de drept printr-o hotărâre obligatorie pentru toate instanțele ulterior pronunțării Deciziei nr. 166 din 17 martie 2015 a Curții Constituționale și modificării Codului de procedură penală prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2016.

106. În ceea ce privește însă îndeplinirea condiției ca de lămurirea chestiunii de drept să depindă soluționarea pe fond a cauzei, este utilă examinarea cu prioritate a aspectelor relevante ale litigiului care a generat formularea sesizării.

107. Din această perspectivă se observă că prin cererea de chemare în judecată, precizată succesiv, reclamantii au solicitat să se constate falsul săvârșit de notar la emiterea Certificatului

de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981, prin atestarea în mod fals că numita C a acceptat succesiunea în termenul de 6 luni. Au solicitat totodată să se constate falsul intelectual săvârșit de notarul public și falsul în declarații săvârșit de pârâta B1.

108. În motivarea acțiunii, întemeiată în drept pe dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă, reclamantii au arătat că certificatul de moștenitor emis cu privire la succesiunea defunctului D atestă în mod fals că numita C este moștenitoarea legală a acestuia. S-a menționat că într-un alt litigiu civil derulat între părți s-a constatat că numita C nu este moștenitoarea legală a defunctului deoarece nu a acceptat succesiunea în termenul de șase luni, aspecte menționate și în plângerea penală înregistrată la 26 mai 2000 la Parchetul de pe lângă Judecătoria Sectorului 4.

109. Excepția inadmisibilității acțiunii, invocată de pârâte, care au susținut că dispozițiile art. 308 din Codul de procedură civilă autorizează cercetarea falsului doar pe cale incidentală, în cadrul unei acțiuni preexistente, și nu pe cale principală, a fost respinsă printr-o încheiere care, nefiind apelată, a intrat sub puterea lucrului judecat.

110. Prima instanță a respins acțiunea, arătând că reclamantele — cărora le revenea sarcina probei — nu au făcut dovada existenței unei ordonanțe sau hotărâri judecătorești pronunțate de instanța penală, care să statueze asupra imposibilității punerii în mișcare sau continuării acțiunii penale, ci au depus la dosar o plângere penală, fără a indica stadiul procedurii de soluționare a acesteia.

111. Întrucât, în aplicarea dispozițiilor art. 308 din Codul de procedură civilă, instanța civilă are un rol subsidiar și complementar instanțelor penale, prescripția răspunderii penale nu poate fi analizată și asumată doar în considerarea perioadei îndelungate de timp scurse de la data săvârșirii faptei și în considerarea poziției procesuale a părții adverse, care nu a contestat falsul. Reține prima instanță că, independent de aceste argumente, sunt relevante și decisive considerentele altor hotărâri judecătorești definitive prin care s-a statuat în privința legalității certificatului de moștenitor. Totodată, pretinsa săvârșire a infracțiunilor de fals intelectual și fals în declarații nu poate fi apreciată doar pe baza unor prezumții simple, în condițiile în care dosarul notarial nu mai există fizic din anul 2003.

112. Confirmând soluția primei instanțe, în apel, tribunalul a subliniat în plus că acțiunea pentru stabilirea falsului raportată la falsul intelectual având doar o componentă penală se putea judeca numai în măsura în care pretinsul autor era indicat în calitate de pârât, în cererea de chemare în judecată, condiție neîndeplinită în cauză. În privința falsului în declarații invocată în cererea de chemare în judecată s-a reținut că acesta nu intră sub incidența dispozițiilor art. 308 din Codul de procedură civilă.

113. Prin recursul formulat împotriva deciziei instanței de apel, reclamantii au invocat, printre alte motive, și aplicarea greșită a dispozițiilor art. 308 din Codul de procedură civilă, susținând că instanțele de fond au reținut că instanța civilă nu poate constata că acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare ori nu poate continua și că noțiunea de fals din cuprinsul art. 308 din Codul de procedură civilă se limitează doar la situațiile prevăzute de art. 304 și art. 305 alin. (1) din același cod și nu include și falsul în înscrisuri reglementat de art. 320—322 și art. 326 din Codul penal.

114. Totodată, recurențele au atașat plângerea penală formulată împotriva unei pârâte și a notarului emitent al certificatului de moștenitor, au solicitat sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru interpretarea dispozițiilor art. 308 din Codul de procedură civilă, precum și o cerere de sesizare a Curții Constituționale a României cu excepția de neconstituționalitate a acestor dispoziții legale. Această din urmă cerere a fost, de asemenea, admisă prin aceeași încheiere prin care s-a dispus și sesizarea Înaltei

Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile.

115. În acest context, apreciind că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă, autorul sesizării se întreabă dacă „în interpretarea art. 308 din Codul de procedură civilă, coroborat cu art. 549¹ din Codul de procedură penală, competența de a cerceta falsul aparține instanței civile sau instanței penale”, considerând că de răspunsul la această întrebare depinde soluționarea cauzei pe fond.

116. Or, analizând condiția enunțată, se observă că problema competenței instanței civile — investită cu soluționarea unei acțiuni având ca obiect stabilirea falsului la emiterea Certificatului de moștenitor nr. 755 din 12 iunie 1981, care atestă că C a acceptat succesiunea defunctului — sau a instanței penale, nu a format obiectul cercetării instanțelor de fond.

117. Astfel, așa cum s-a precizat anterior, aceste instanțe au respins acțiunea și, respectiv, apelul reclamantelor, ca nefondate, în considerarea unor argumente referitoare la limitele învestirii instanței, a cadrului procesual în care nu figura ca parte și autorul pretinsului fals, precum și a considerentelor decisive ale unor hotărâri judecătorești definitive, care au vizat parțial problema legalității certificatului de moștenitor în legătură cu care s-a invocat săvârșirea falsului.

118. Distinct de faptul dacă, în actuala reglementare procesuală civilă, în conformitate cu regulile stabilite prin art. 129 și art. 130 alin. (2) din Codul de procedură civilă, excepția necompetenței instanței poate sau nu să fie invocată direct în recurs, se remarcă faptul că o atare chestiune nu a fost supusă cenzurii instanței nici prin motivele de recurs și nici de instanță din oficiu, chiar dacă din încheierea de sesizare ar rezulta că aceasta a constituit problema centrală a litigiului (dat fiind modul de prezentare a circumstanțelor sesizării, descrise în încheierea de trimitere).

119. În altă ordine de idei, trebuie remarcat, în raport cu conținutul întrebării adresate de Curtea de Apel București, că se solicită o interpretare prin coroborare a prevederilor art. 308 „Cercetarea falsului de către instanța civilă” din Codul de procedură civilă cu cele ale art. 549¹ „Procedura de confiscare sau de desființare a unui înscris în cazul clasării” din Codul de procedură penală. În cauză însă nu s-a solicitat și desființarea înscrisului pretins fals, ci doar constatarea săvârșirii falsului, ceea ce reprezintă un argument în plus în susținerea considerentelor care vizează neîndeplinirea cerinței privind existența unui raport de dependență între chestiunea de drept ce face obiectul sesizării și soluția pe fond a cauzei.

120. Într-un cadru de analiză mai larg se are în vedere și că sesizarea a fost fundamentată pe preexistența dezlegărilor regăsite în Decizia nr. XV din 21 noiembrie 2005 de recurs în interesul legii, pe conținutul noilor reglementări ale art. 308 din Codul de procedură civilă, ale art. 549¹ din Codul de procedură penală și pe necesitatea de a lămuri, în aplicarea dispozițiilor art. 518 din Codul de procedură civilă, în ce măsură noile soluții legislative ale Codului de procedură penală au condus la încetarea aplicabilității dezlegărilor din recursul în interesul legii.

121. Or, sub acest aspect, trebuie avut în vedere că atât cele două decizii de recurs în interesul legii nr. XV din 21 noiembrie 2005 și nr. 2 din 4 aprilie 2011 — care au tranșat asupra posibilității promovării de către procuror a acțiunii în desființarea înscrisului falsificat, în fața instanței civile, atunci când acțiunea penală s-a stins în faza de urmărire penală printr-o soluție de netrimiteră în judecată (pct. 2 al Deciziei nr. XV din 21 noiembrie 2005, care menționează că aceeași acțiune aparține părților în celelalte cazuri, nedezlegând o problemă de practică neunitară a recursului în interesul legii, ci doar reamintind calea de drept comun aflată la dispoziția părților) —, cât și noile dispoziții ale art. 549¹ din Codul de procedură penală — care au reglementat asupra aceleiași căi procesuale pentru situațiile în care procurorul a dispus clasarea sau renunțarea la urmărirea

penală, pe care însă au deferit-o în competența judecătorului de cameră preliminară, așadar a unei instanțe penale — sunt incidente ipotezei în care titularul acțiunii/sesizării adresate instanței este procurorul, ipoteză neregăsită însă în speța aflată pe rolul Curții de Apel București.

122. Instanța de trimitere nu a fost investită cu o acțiune în desființarea înscrisului falsificat, ci cu una în constatarea falsului pe cale principală, la inițiativa unora din subiectele afectate de existența înscrisului pretins fals, iar nu la cea a procurorului, ca urmare a clasării cauzei penale sau a renunțării la urmărirea penală, pentru a-și pune problema în ce măsură soluția Deciziei de recurs în interesul legii nr. XV din 21 noiembrie 2005, care a fost completată cu cea a Deciziei nr. 2 din 4 aprilie 2011 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, mai este producătoare de efecte juridice sub puterea de reglementare a noilor dispoziții cuprinse în art. 549¹ din Codul de procedură penală.

123. Cât privește posibilitatea sesizării instanței civile cu cercetarea falsului asupra unui înscris pe cale principală, în ipoteza unei acțiuni penale care nu mai poate fi pusă în mișcare sau care nu mai poate fi exercitată (problemă ce o cuprinde, implicit, și pe aceea a competenței instanței civile de a cerceta falsul), se reține că atât doctrina*, cât și jurisprudența s-au pronunțat favorabil și unanim, independent de problematica pe

care a ridicat-o în practică acțiunea în desființarea înscrisului falsificat inițiată de procuror, în cazul emiterii de către acesta a unei ordonanțe de încetare a urmării penale ori a unei soluții de neîncepere sau scoatere de sub urmărire penală (în terminologia Codului de procedură penală din 1968), ce a făcut obiectul dezlegărilor prin cele două decizii de recurs în interesul legii.

124. Reamintind și că scopul mecanismului reglementat prin art. 519 din Codul de procedură civilă constă în exercitarea de către instanța supremă a unui control a priori pentru asigurarea jurisprudenței unitare, se înțelege că această procedură nu poate fi utilizată pentru obținerea unei dezlegări asupra obiectului dedus judecării.

125. De altfel, în jurisprudența sa constantă, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a statuat că operațiunea de interpretare și aplicare a unor dispoziții legale la circumstanțele specifice fiecărui litigiu nu poate fi transferată completului constituit pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, ci revine instanțelor investite cu soluționarea cauzei, prin aplicarea metodelor de interpretare a normelor juridice recunoscute în dreptul intern (în acest sens, Decizia nr. 12 din 11 martie 2019, Decizia nr. 21 din 3 aprilie 2017, Decizia nr. 10 din 23 mai 2016).

Pentru aceste considerente, în temeiul art. 521 cu referire la art. 519 din Codul de procedură civilă,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Respinge ca inadmisibilă sesizarea formulată de Curtea de Apel București — Secția a IV-a civilă în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „în interpretarea art. 308 din Codul de procedură civilă adoptat prin Legea nr. 134/2010, coroborat cu art. 549¹ din Codul de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010, competența de a cerceta falsul aparține instanței civile sau instanței penale?”.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 24 iunie 2019.

Pentru judecător **Iulia Cristina Tarcea**,
președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție
la data pronunțării hotărârii,
aflat în prezent în concediu de odihnă,
semnează președintele în funcție,
judecător **Corina-Alina Corbu**

Magistrat-asistent,
Ileana Peligrad

* V. M. Ciobanu, G. Boroș, T. Briciu, *Curs selectiv 2011*, p. 272, I. Deleanu, *Tratat 2013*, vol. I, p. 1016, V. Dănăilă, în G. Boroș (coord.), *Noul Cod*, vol. I, p. 638, G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, p. 449—450.

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; C.I.F. RO427282,
IBAN: RO55RNCB0082006711100001 Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea” București
și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 Direcția de Trezorerie și Contabilitate Publică a Municipiului București
(alocat numai persoanelor juridice bugetare)

Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, internet: www.monitoruloficial.ro

Adresa pentru publicitate: Centrul pentru relații cu publicul, București, șos. Panduri nr. 1,
bloc P33, parter, sectorul 5, tel. 021.401.00.73, fax 021.401.00.71 și 021.401.00.72

Tiparul: „Monitorul Oficial” R.A.

